

Suomen LEADER+ -ohjelma täydennysosa

LEADER+ -ohjelman täydennysosa 2001 – 2006

**Maa- ja metsätalousministeriö
MMM:n julkaisu3/2003**

LEADER+ -ohjelman täydennysosa

Julkaisija

Maa- ja metsätalousministeriö

Kannen kuva

Antero Aaltonen

ISSN 1238-2531

ISBN 952-453-115-1

Taitto: PixPoint ky

Kirjapaino: Painopörssi Oy, Helsinki 2003

Sisällys

Johdanto	5
Yleistä LEADER+ -ohjelman tavoitteista ja rahoituksesta	6
– Ohjelman tavoitteet ja strategia	6
– Ohjelman määrälliset ja laadulliset tavoitteet	6
– Ohjelman rahoitus	6
– Rahoitettavien hankkeiden valinta	7
– Hankepäästösten tekeminen	7
– Tukitasot	9
– Tavoitteiden toteutumisen seuranta	10
– Ohjelman arviointi	12
LEADER+ -ohjelman rakenne ja toteuttajat	15
– Teemat, toimintalohkot ja toimenpidekokonaisuudet	15
– Ohjelman teemavaihtoehdot	17
– Toimintalohkot	18
Toimintalohko 1) Paikallinen maaseudun kehittäminen	19
Toimenpidekokonaisuus A: Investoinnit	19
Toimenpidekokonaisuus B: Kehittäminen	21
Toimenpidekokonaisuus C: Osaaminen (tieto-taito)	24
Toimenpidekokonaisuus D: Paikallisen toimintaryhmän hallinto	26
Toimenpidekokonaisuus E: Taitojen hankkiminen	28
Toimintalohko 2) Alueiden väliset maaseudun kehittämishankkeet	31
Toimenpidekokonaisuus A: Investoinnit	32
Toimenpidekokonaisuus B: Kehittäminen	34
Toimenpidekokonaisuus C: Osaaminen (tieto-taito)	37
Toimintalohko 3) Verkostoituminen	40
Tekninen apu	42
Liitteet	44
Liite 1: Vähämerkityksinen tuki (de minimis) ja sovellettavat valtiontukijärjestelmät	44
Liite 2: LEADER+ -ohjelman kokonaisrahoitus	45
Liite 3: Suomen LEADER+ -hallintomalli	47
Liite 4: Suomen LEADER+ -ohjelman tiedotussuunnitelma	48
Liite 5: Ympäristövaikutusten arviointilomake	50
Liite 6: Rakennerahastojen toiminta-alat luokittain ja alaluokittain	51
Liite 7: LEADER+ -ohjelmaa toteuttavat paikalliset toimintaryhmät (kartta)	56

Johdanto

LEADER+ -ohjelman täydennysosan tarkoituksena on määritellä ohjelma-asiakirjaa tarkemmin ohjelman toteutus, toimenpidekokonaisuuksien sisältö, hankkeiden yleiset valintakriteerit, rahoitus sekä seuranta ja arviointi ja niissä käytettävät indikaattorit. Täydennysosan sisältö on määritelty Neuvoston asetuksen (EY) N:o 1260/1999 18 artiklassa. Lisäksi täydennysosassa on otettu huomioon komission LEADER+ -ohjelman indikaattoreita koskevat vaatimukset.

LEADER+ -ohjelman täydennysosassa on määriteltä ohjelma-asiakirjaa yksityiskohtaisemmin hankkeiden yleiset valintakriteerit, arviointi sekä toimenpidekohtainen rahoitus. Toimintalohko 2 on jaettu toimenpidekokonaisuuksiin A, B ja C ja näiden sisältö sekä seuranta- ja arviointi-indikaattorit on kuvattu yksityiskohtaisesti. Liitteinä ovat mm. ohjelman hallintomalli, seurannassa käytettävä hankekohtainen koodausjärjestelmä ja tiedotussuunnitelma.

Yleistä LEADER+ -ohjelman tavoitteista ja rahoituksesta

Ohjelman tavoitteet ja strategia

LEADER+ -ohjelman tavoitteena on uusien ideoiden kokeilu maaseudun kehittämisessä. Tämä voi sisältää esimerkiksi uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä tai uudentyyppistä yhteistyötä kehittämistoimenpiteissä. Uusista ideoista parhaimpia voidaan myöhemmin jatkaa muulla rahoituksella. Tavoitteiden toteuttamisstrategia vaihtelee eri paikallisten toimintaryhmien alueilla, sillä ryhmät vastaavat ohjelman toimeenpanosta.

Kukin paikallinen toimintaryhmä on omassa kehittämissuunnitelmassaan määritellyt omat, alueensa erityisluonteeseen soveltuvat toimenpiteet ja erityistavoitteet, jotka omalta osaltaan täydentävät LEADER+ -ohjelmaa.

Ohjelman määrälliset ja laadulliset tavoitteet

LEADER+ -ohjelman yleisenä tavoitteena on maaseudun elinkeino- ja työllisyysmahdollisuuksien parantaminen. Ohjelman toimeenpanossa korostetaan pilottiluonteisuutta ja innovatiivisuutta. Näiden edistäminen vahvistaa maaseutualueen vetovoimaisuutta ja erityisesti elinkeinoelämän kilpailukykyä.

Läpäisyperiaatteella kaikissa hankkeita rahoitavissa toimenpidekokonaisuuksissa tavoitteena ovat yhteistyö, verkostoituminen, kestävä kehitys sekä eri väestöryhmien, esimerkiksi naisten ja nuorten tasavertaisten osallistumis- ja elinkeinomahdollisuuksien parantaminen. Läpäisyperiaate tarkoittaa sitä, että edellä mainitut seikat otetaan aina huomioon rahoitettavia hankkeita valittaessa.

LEADER+ -ohjelman määrällisenä tavoitteena on 2400 uuden työpaikan syntyminen kokopäivätoimiseksi muutettuna. Lisäksi tavoitteena on uudistaa tai säilyttää 600 työpaikkaa sekä 500 uuden yrityksen perustaminen. Lisäksi tavoitteena on 1000 ohjelman aikaista työpaikkaa kokopäivätoimiseksi työpaikoiksi muunnettuna. Tavoitteena on, että noin puolet työ-

paikoista kohdistuvat naisille ja noin 15 % alle 30 -vuotiaille nuorille. Ohjelman kokonaistavoitteet on esitetty tarkemmin sivulla 8 olevassa taulukossa.

Ohjelman rahoitus

LEADER+ -ohjelman Euroopan unionin osuus rahoitetaan Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta (EMOTR-O). Euroopan unionin rahoitusosuus on 50 % julkisesta rahoituksesta. Kansallisen julkisen rahoituksen osuus on myös 50 %, josta 30 % tulee valtiolta ja 20 % ryhmien toiminta-alueiden kunnilta. EU:n ja valtion rahoitus edellyttää siis kuntien osallistumista julkiseen rahoitukseen 20 % osuudella. Yksittäisissä hankkeissa valtion ja kuntien keskinäinen osuus voi kuitenkin vaihdella.

Vaikka LEADER+ -ohjelma rahoitetaan kokonaan Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta, on EMOTR:n käyttöaluetta laajennettu, samoin kuin muissakin ohjelmakauden 2000 - 2006 yhteisöaloitteissa. Näin ollen EMOTR:n rahoituksen piiriin kuuluvien hankkeiden lisäksi LEADER+ -ohjelmasta voidaan rahoittaa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) alaista toimintaa.

LEADER+ -ohjelman kokonaisrahoituksesta 65 % arvioidaan olevan julkista rahoitusta ja 35 % yksityistä rahoitusta.

Rahoitettavien hankkeiden valinta

Rahoitettavien hankkeiden valinnassa yleisperiaatteena on, että ainoastaan ruohon-juuritasolta tulevat, paikallislähtöiset hankkeet rahoitetaan LEADER+ -ohjelmasta. Hankkeiden on oltava pilottiluonteisia, toisin sanoen niiden pitää sisältää kokeilevaa toimintaa, joka on uutta paikallisen toimintaryhmän toiminta-alueella. Pilottiluonteisuuden toteutumiseen on hankkeiden valinnassa kiinnitettävä erityisesti huomiota. Rahoitettavien hankkeiden pitää myös tukea paikallisen toimintaryhmän kehittämissuunnitelmassaan valitsemaa teemaa.

Rahoitettavissa hankkeissa joko kokeillaan uudenlaista toimintaa tai uusia menetelmiä tai hankkeen toteuttajina ovat sellaiset tahot, jotka eivät ole aikaisemmin tehneet yhteistyötä.

Hankkeiden on täydennettävä muita maaseudun kehittämissuunnitelmia. LEADER+ -ohjelmasta ei voi rahoittaa sellaisia hankkeita, jotka saavat tai ovat saaneet rahoitusta jostain muusta EU:n tai kansallisesta rahoituslähteestä. Aikaisemmin tapahtuneen toiminnan jatkorahoitus LEADER+ -ohjelmasta, kun rahoitus muualta loppuu, ei myöskään ole mahdollista, vaan rahoitettavan LEADER+ -hankkeen pitää aina sisältää jotain uutta toimintaa.

Rahoitettavien hankkeiden on tuotava lisäarvoa maaseudulle, esimerkiksi lisättävä asukkaiden hyvinvointia. Hankkeiden on oltava siirrettäviä, toisin sanoen niiden ide-ointia ja toimintatapoja voidaan hyödyntää myös muilla maaseutualueilla. Siirrettävyyttä edistää hankkeista ja niiden toteuttamisesta tiedottaminen. Siirrettävyys tarkoittaa myös sitä, että hankkeiden tulokset annetaan muiden käyttöön.

Hankkeita rahoitettaessa otetaan huomioon tasa-arvon toteutuminen. Erityisesti naisten, nuorten ja erityisryhmien tasavertaisia osallistumis- ja elinkeinomahdollisuuksia halutaan edistää. Yhteistyötä ja verkostoitumista edistävät hankkeita suositaan rahoitettavia hankkeita valittaessa.

Rahoitettavien hankkeiden on toteutettava taloudellisen kestävyuden periaatteita. Paikallisen toimintaryhmän tehtävä on osaltaan varmistaa, että rahoitettava hanke on taloudellisesti toteuttamiskelpoinen. Hankkeeseen on myös saatava riittävästi hakijan omaa rahaa. *Jotta hanke on elinkelpoinen, tavoitteena on, että toiminta pysyy jatkumaan ilman tukea sen jälkeen kun hanke on päättynyt.* Paikallisen toimintaryhmän kannattaa pyrkiä tähän tavoitteeseen kaikkien rahoittamiensa hankkeiden valinnassa.

Hankkeen työllisyysvaikutukset ovat tärkeä valintakriteeri. LEADER+ -ohjelman tavoitteena on parantaa maaseudun elinkeinomahdollisuuksia, joten etusijalla ovat toimenpiteet, joilla on positiivista vaikutusta työllisyyteen myös pitkällä aikavälillä. Kestävä kehitys on yksi LEADER+ -ohjelman painopisteistä. Näin ollen ohjelmassa suositetaan hankkeita, joilla on positiivisia ympäristövaikutuksia. Toimintaa, jolla on selkeästi negatiivisia ympäristövaikutuksia, ei rahoiteta.

Yhteenveto rahoitettaville hankkeille asetettavista yleisistä kriteereistä:

- paikallislähtöisyys
- pilottiluonteisuus
- hanke toteuttaa ryhmän kehittämissuunnitelmassaan valitsemaa teemaa/ teemoja
- hankkeen pääasiallinen hyöty kohdistuu maaseutualueelle
- täydentävyys
- siirrettävyys
- tasa-arvon toteutuminen
- yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen
- riittävä yksityinen rahoitusosuus ja likviditeetti (taloudellinen toteuttamiskelpoisuus)
- positiivinen työllisyysvaikutus
- kestävän kehityksen toteutuminen

Hankepäätösten tekeminen

Rahoittajaviranomainen päättää yksittäisistä hankkeista kansallisen ja EY -lainsäädännön, ohjelma-asiakirjan ja paikallisen toimintaryh-

män tekemän esityksen mukaisesti. Pääsääntöisesti rahoittava viranomais tekee samanaikaisesti päätöksen sekä EU:n rahoitusosuudesta että vastaavasta valtion rahoitusosuudesta. Paikallisen toimintaryhmän tehtävänä on huolehtia hankkeen kuntarahaosuudesta.

Maa- ja metsätalousministeriö määrittelee paikalliselle LEADER+ -toimintaryhmälle vuosittaisen rahoituskehysten. Paikallisella LEADER+ -toimintaryhmä tekee hankkeista tarkoituksenmukaisuusharkinnan eli ryhmällä on yksinoinkeus esittää hankkeita rahoitettavaksi sille osoitetusta kehystestä. Työvoima- ja elinkeinokeskus päättää avustuksen myöntämisestä toimintaryhmän lausunnon pe-rusteella. Myöntöpäätös tehdään sekä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston osuudesta että valtion rahoitusosuudesta. Rahoituspäätöksen tekee se TE -keskuksen maaseutuosa, jonka alueella paikallisen toimintaryhmän toimialue sijaitsee. Jos ryhmän toimialue ulottuu useamman TE -keskuksen alueelle päätöksen tekee se viranomais, jonka alueella suurin osa ryhmän toimialueen kunnista sijaitsee. Täydentävyyden varmistamiseksi hankkeet tulee kä-sitellä alueella tehtävän päätöksen mukaisesti joko TE -keskuksen hanke-työryhmässä, maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä tai maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa. Hankkeiden käsittelyssä kyseisissä elimissä on noudatettava LEADER+ -ohjelman mukaista päätöksentekomallia.

Ei-maatilakytentäisissä yrityshankkeissa viranomaisen päätös tehdään yritystukilain mukaisen valmistelun perusteella TE -keskuksen maaseutuosa- osastolla. Maaseutuosa vastaa LEADER+ -yhteisöaloitteen edellyttämän hallintomenettelyn toteutumisesta maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/ 1999) ja valtioneuvoston asetuksen (514/ 2001) mukaisesti. Tuen myöntämisen pe-rusteena on paikallisen toimintaryhmän ja TE -keskuksen yritysosa- ston puoltavat lausunnot.

Muuhun kuin maa- ja metsätalouteen sekä maaseutuyrittäjyyteen kohdistuvista koulutushank-

keista osalta maaseutuosa pyytää ennen päätöksentekoaan lausunnon työvoimaosa- stolta. Lääninhallitukselta pyydetään sitova lausunto perus- ja tutkintoon johtavissa koulutushankkeissa sekä olennaisesti kulttuuriperintöä tai ammatillisia taide- tai kulttuurilaitoksia koske- vissa hankkeissa.

Lausunnotmenettelytavoista voidaan sopia alueella.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksella on oikeus poiketa paikallisen toimintaryhmän esityksestä vain erittäin perustellusta syystä. Erittäin perusteltuna syynä on pidettävä esitetyn toiminnan säädösten vastaisuutta tai ohjelman vastaisuutta. Tämä periaate koskee myös eri viranomaisten antamien lausuntojen perusteluja.

Tukea myöntäessään viranomaisen on otettava huomioon kansallinen ja yhteisön lainsäädäntö, myöntövaltuus sekä käytettävissä oleva ryhmän rahoituskehys. Tuen myöntämispäätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös kansallinen LEADER+ -ohjelma ja ao. paikallisen LEADER + -toimintaryhmän kehittämissuunnitelma. Viranomaisen on käsiteltävä hakemus viipymättä. Tavoitteena on, että päätöksentekomenettely kestäisi työvoima- ja elinkeinokeskuksessa korkeintaan kaksi kuukautta.

Kehittämishankkeissa myöntämispäätös tehdään joko kutakin hankkeen toteuttamisvuotta kohden erikseen tai enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Yrityshankkeissa myöntämispäätös tehdään koko hankkeen toteuttamisajalle tai enintään kolmeksi vuodeksi. Päätös on perusteltava. Perusteina käytetään ryhmän lausunnoissaan esittämiä perusteita tai viranomaisen oman harkintavaltansa (laillisuusharkinta) rajoissa käyttämiä hylkäysperusteita.

Teknisen tuen käytöstä päätökset tekevät maa- ja metsätalousministeriö ja TE - keskus.

Myös paikallisten toimintaryhmien on mahdollisuksiensa mukaan otettava huomioon lain-säädännössä esitetyt tuen myöntämisen edellytykset. Erityisesti ryhmien on huolehdittava siitä, että niiden esittämät hankkeet ovat sekä kansallisen LEADER+ -ohjelman että ryhmän oman kehittämissuunnitelman mukaisia.

Tukipäätös lähetetään hakulomakkeen mukaiselle hakijalle sekä tiedoksi paikalliselle toimintaryhmälle.

Tukitasot

Maksimitukitasot noudattavat samaa linjaa kuin tavoite 1 -ohjelmissa ja alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa (ALMA). Lisäksi tukitasoon vaikuttaa yrityshankkeissa ao. valtiontukialue. Tukiprosentit ovat samat toimintaloikoissa 1 ja 2. Keskimäärin 50 % avustuksesta koostuu Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston rahoituksesta ja 50 % kansallisesta julkisesta rahoituksesta. Kansalliseen julkiseen rahoitukseen sisältyy kuntien rahoitusosuus.

Hankkeiden maksimitukitasot:

Tekninen apu ja LEADER -ryhmienhallintoraha	enintään 100 %
Taitojen hankkiminen	enintään 100 %
Koulutushankkeet	enintään 90 %
Kehittämishankkeet	enintään 90 %
Kehittämishankkeisiin sisältyvät investoinnit	enintään 75 %
Maatilakyläkentäiset yritysinvestoinnit	enintään 50 %
<i>Muut yritysinvestoinnit</i>	
– Itä-Suomen tavoite 1 -alueeseen kuuluvissa I tukialueen kunnissa	enintään 40 %
– Pohjois-Suomen tavoite 1 -alueeseen kuuluvissa II tukialueen kunnissa	enintään 34 %
– tavoite 1 -alueen ulkopuolella II ja III tukialueisiin kuuluvissa harvaan asutun ja ydinmaaseudun kunnissa	enintään 25 %
– tavoite 1 -alueen ulkopuolella II ja III tukialueeseen kuuluvissa muissa kunnissa	enintään 20 %
– tavoite 1 -alueen ulkopuolella muissa kuin II ja III tukialueisiin kuuluvissa kunnissa	enintään 15 %

Yritysten kehittämistuki (de minimis) yrityksen toimintaedellytyksien selvittämiseen	enintään 90 %
Yritysten kehittämistuki (de minimis)	enintään 75 %
Käynnistystuki yritystoiminnan aloittamiseen/ laajentamiseen yhteydessä vieraiden työntekijöiden palkkaukseen (de minimis)	enintään 45 %
Hankkeiden toteutettavuusselvitykset	
* kun toteuttajana julkisyhteisö	enintään 100 %
* muu toteuttaja	enintään 80 %

HUOM! Edellä esitetyt prosentit ovat enimmäistukitasoja, eikä niitä siten ole tarkoitus käyttää hankkeiden pääsääntöisinä tukitasoina.

Hankkeiden elinkelpoisuus edellyttää hakijan valmiutta osallistua hankkeeseen myös omin varoin. Ilman riittävää yksityisen rahan osuutta hankkeelle tulee helposti likviditeettiongelmiä, jolloin koko hankkeen toteutuminen vaarantuu. EU -rahoitusta saaville hankkeille maksetaan avustus aina jälkikäteen toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Ennakkona voidaan maksaa enintään 30 prosenttia avustuksesta, jos tuen saaja on yksityisoikeudellinen yleishyödyllinen yhteisö, jonka säännönmukainen varojen hankinta pääosin perustuu luonnollisten henkilöiden jäsenmaksuihin tai vastaaviin tuloihin. Riittävä omien varojen panostaminen hankkeeseen osoittaa myös hakijan motivaatiota hankkeen toteuttamiseen.

LEADER+ -ohjelman yksityisen rahoituksen osuus on 35 % ohjelman kokonaisrahoituksesta. Yksityisen rahoituksen toteutumista seurataan koko ohjelmakauden ajan. Mikäli maksimituki-prosentteja käytetään säännönmukaisesti, ei ohjelman yksityinen rahoitusosuus toteudu. Yksityisen rahoituksen pieni osuus voi vaikuttaa ryhmän tulevien vuosien rahoituskehyksiin alentavasti.

Tavoitteiden toteutumisen seuranta

Hakija määrittelee hakulomakkeessa hankkeen määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Toimenpidekokonaisuuksien tavoitteiden toteutumista seurataan kaikille yhteisten perusindikaattorien eli "tulosmittareiden" avulla. Näiden lisäksi jokaisella toimenpidekokonaisuudella

della on omat erityisindikaattorinsa. Kukin paikallinen toimintaryhmä voi ottaa lisäksi käyttöön kehittämissuunnitelmansa ja sen painopisteiden mukaisia omia indikaattoreita. Kaikissa toimenpidekokonaisuuksissa seurataan myös naisten, miesten ja nuorten osuutta osallistujina ja edunsaajina sekä lisäksi ympäristövaikutuksia.

Tuensaajalle lähetetään indikaattorilomake rahoituspäätöksen mukana. Tuensaaja on velvolli-

nen täyttämään indikaattorilomakkeeseen hankkeen tuloksia koskevat tiedot hankkeen loppumaksatushakemuksen yhteydessä. Ilman täytettyä indikaattorilomaketta viimeistä maksuserää ei voida maksaa. Indikaattoritiedot syötetään hankerekisteriin loppumaksatuksen yhteydessä. Lisäksi tuensaajat ovat hankkeen päättymisen jälkeenkin velvollisia pyydettäessä antamaan hanketta koskevia seurantatietoja viranomaisille ja arvioitsijoille.

LEADER+ -ohjelman tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	INDIKAATTORI	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	tulos	2 400 1 200 360	uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	tulos	600 300 40	uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	tulos	1 000 500 150	hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
syntyviä uusia yrityksiä joista naisten joista nuorten (alle 30 v.)	tulos	500 200 50	syntyviä uusia yrityksiä , joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen yrityksen yhteystiedot
			Syntyneen yrityksen toimiala
Yrityshankkeita kaikista hankkeista 30% (suorat yritystukihankkeet)	panos		Yrityshankkeiden lukumäärä
Koulutukset, oppilastyöpäivää (7 tuntia) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	tuotos	20 000 10 000 2 000	Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutustilaisuuksien lukumäärä Koulutuksen tyyppi: laatukoulutus, markkinointiosaaminen, ympäristöosaaminen, tuotantomenetelmien uudistaminen, yrittäjyyskoulutus, tietotekniikka, hanketyökoulutus kehittäjäkoulutus, tasa-arvokoulutus tai muu koulutus
Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	tuotos	50 000 25 000 10 000	Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksien lukumäärä
Yritysten ja muiden yhteisöjen järjestäytyneitä yhteenliittymiä (yhdistykset, yritykset, osuuskunnat jne.)	tulos	50	Yhteenliittymien lukumäärä ja yhteystiedot
Positiivisesti ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lukumäärä 20% kaikista hankkeista	tulos		Positiivisesti ympäristöön vaikuttaneiden hankkeiden lukumäärä

LAADULLISET TAVOITTEET	INDIKAATTORI	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot, erillinen lomake laadullisista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Ryhmät voivat asettaa lisäksi omia tavoitteitaan ja indikaattoreita niiden seuraamiseksi
Ympäristön paraneminen	vaikutus	Hankkeet, joilla on ympäristövaikutuksia täyttävät ympäristövaikutuksien seurantalomakkeen. Sanallinen kuvaus hankkeen positiivisista ja negatiivisista ympäristövaikutuksista, esim. päästö- ja jätemäärien muuttuminen, vaikutukset maisemaan, vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, tiivistelmä ao. toimenpiteistä
Elämänlaadun paraneminen	vaikutus	Lomake, sanallinen kuvaus hankkeen vaikutuksista asukkaiden elämänlaadun parantamiseksi; tiivistelmä ao. toimenpiteistä
Yhteistyön lisääminen	vaikutus	Järjestäytyneet yhteistyörenkaat, paljonko tahoja mukana yhteishankkeissa, koulutus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden lukumäärä. Lisäksi sanallinen kuvaus
Tasa-arvon lisääminen	vaikutus	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista. Lisäksi sanallinen kuvaus
Kaikilla alueen asukkailla tasapuolinen mahdollisuus osallistua alueen kehittämiseen	vaikutus	LEADER+ -ryhmän jäsenmäärä, jäsenrakenne, ryhmän kokouksiin osallistuneiden lukumäärä, hallituksen vaihtuvuus, hankehakijoita eri tahoilta sekä tiedottaminen. Lisäksi sanallinen kuvaus
Pilottiluoteisuus (ja innovatiivisuus)	tulos	Innovaatioiden lukumäärä ja tyyppi. Sanallinen kuvaus erityisesti hankkeen luomien mallien siirrettävyydestä
Muuttoliikkeen hidastaminen / maallemuuton edistäminen	vaikutus	Tiivistelmä toteutetuista toimenpiteistä, sanallinen kuvaus tavoitteen saavuttamisesta
Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksen edistäminen	vaikutus	Tiivistelmä toteutetuista toimenpiteistä, sanallinen kuvaus tavoitteiden saavuttamisesta
Asukkaiden aktivointi ja osallistumisen lisääminen	vaikutus	Tilaisuuksiin osallistuneiden lukumäärä, tiivistelmä toteutetuista toimenpiteistä, sanallinen kuvaus tavoitteen saavuttamisesta

Kokonaistavoitteet ja seurattavat asiat on eritelty toimenpidekokonaisuuksissa A -C.

Maa- ja metsätalousministeriö huolehtii siitä, että komission antamat yleiset seurantaindikaattorit otetaan käyttöön seurantajärjestelmässä aina kun ne soveltuvat rahoitettavien toimenpiteiden seurantaan. Näitä indikaattoreita voidaan täydentää ohjelmatason indikaattoreilla.

Ohjelman arviointi

Ohjelman arvioinnissa painotetaan määrällisten tulosten lisäksi erityisesti LEADER+ -ohjel-

malle ominaisten päämäärien ja toimintatapojen arviointia sen lisäksi, että arvioidaan luonnollisesti ohjelman määrällisten tavoitteiden toteutumista ohjelma-asiakirjassa selostetulla tavalla.

Oheiseen taulukkoon on tältä osin täydennetty ohjelma-asiakirjan laadullisia tavoitteita sekä niiden toteutumisen arvioinnissa käytetyt menettelmät.

Ominaispiirre	Indikaattorit
Omaehtoisuus	Arvioidaan ryhmien toimintatapoja sekä rahojen myöntöpolitiikkaa
Toimintakapasiteetin kehittäminen	Toimenpidetekonaisuus C:n tulosten analysointi
Elinkeinollisuus	Syntyneet työpaikat ja yritykset, rahoituksen suuntautuminen elinkeinohankkeisiin
Täydentävyys	TE -keskus kyselyn sekä ohjelman muiden laadullisten kriteerien kautta
Kestävä kehitys	Arvioidaan alla esitetyn pääoma analyysin avulla

Kestävän kehityksen periaatteiden toteutumista analysoitaessa käytetään erityyppisten pääomien käsitteitä. Analysoinnissa korostuu pitkä aikaulottuvuus.

Luontopääoma sisältää luonnon tuotteet ja palvelut, erityisesti elintarvikkeet (sekä viljellyt että luonnonvaraiset lajit); puun ja kuidun; veden säätelyn ja saatavuuden; jätteiden vastaanoton ja kompostoitumisen; ravinteiden kierron ja sitoutumisen; humuksen muodostuksen; tuholaisen biologisen säätelyn; ilmaston säätelyn; alkuperäisluonnon elinalueet; tulvasuojelun; hiilinielut; pölytyksen; sekä vapaa-ajan ympäristön ja kulttuurimaisemat, jotka kuvastavat kulttuurin elinvoimaisuutta.

Sosiaalinen pääoma sisältää erityisesti ihmisten yhteisöllisyyden, esimerkiksi luottamukselliset suhteet, vastavuoroisuuden ja yksilöiden väliset vaihtosuhteet. Nämä edesauttavat yhteistyötä. Sosiaalinen pääoma sisältää myös yhteisesti hyväksytyt säännöt, normit ja rangaistukset; yksilöiden ja ryhmien väliset yhteydet, verkostot ja ryhmittymät, jotka voivat olla muodollisia tai epämuodollisia, horisontaalisia tai vertikaalisia, samoin kuin yhteyden yhteiskunnan laajempiin instituutioihin kotitalouden ja paikallisyhteisön ulkopuolella.

Sosiaalinen pääoma kuvastaa kulttuurin elinvoimaisuutta, mahdollistaa omaehtoisen toiminnan, osallistumisen ja vaikuttamisen, joka edistää paikallista kestävän kehityksen toimintaa, vahvistaa yhteiskunnan toimijoiden oppimis- ja kehittämisprosesseja, jotka siten lisää-

vät kykyä kohdata kestävän kehityksen muutoksia.

Inhimillinen pääoma kuvaa ihmisten tilannetta, joka muodostuu mm. terveydentilasta, ravitsemustasosta, koulutustasosta, taidoista ja tiedoista. Se sisältää mahdollisuudet saada edellä mainittuihin asioihin liittyviä palveluja, kuten koulutusta, terveydenhuoltopalveluja ja aikuiskoulutusta. Lisäksi se sisältää ne tavat, joilla yksilöt ja heidän tietonsa ja taitonsa ovat vuorovaikutuksessa tuotantoteknologioiden kanssa sekä kansalaistaidot.

Inhimillinen pääoma edistää väestön hyvinvointia kiinnittäen erityistä huomiota työllisyyteen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja ikääntyvän väestön oloihin, parantaa työ-, asuin- ja elinympäristöjen terveellisyyttä, viihtyisyyttä ja sosiaalista toimivuutta sekä tukee väestön terveyttä ja toimintakykyä, vahvistaa kestävän kehityksen tietopohjaa, osaamista ja tietoutta, kansalaistaito-ominaisuuksia, kulttuurinen luovuus on inhimillisen edistyksen lähde.

Fyysinen pääoma sisältää paikallisen infrastruktuurin, joka muodostuu taloista ja muista rakenteista; teistä ja silloista; energian tuotantojärjestelmistä, vesi-, viemäri- ja jätehuollosta; tietoliikenne-rakenteista; markkinoista; ja lento-, maantie-, vesi ja raidekuljetuksista.

Taloudellinen pääoma sisältää käytettävissä olevan rahan, joka sisältää mm. tuotteiden myyntitulot; säästöt; kohtuuhintaisen luoton saatavuuden; panokset ja tuotokset.

Ohjelman arviointia varten kestävyys määritellään seuraavasti: Toiminnan tuloksena eri tyyppisten pääomien määrä kasvaa samalla kun minimoidaan eri pääomatyyppisiin kohdistuvat haitalliset vaikutukset. Arvioidaan muutosten kokonaisvaikutukset.

Arvioitaessa LEADER+ -ohjelman vaikutuksia kestävään kehitykseen tarkastellaan ohjelman vaikutuksia luonto-, sosiaaliseen, inhimilliseen sekä taloudelliseen pääomaan toimenpidekokonaisuuksien tasolla:

Toimenpidekokonaisuus	Pääomalaji	Mittarit
Investoinnit	Luonto	ympäristövaikutukset
	Taloudellinen	Liikevaihto, työpaikat, uudet yritykset
Kehittäminen	Luonto	Ympäristövaikutukset
	Sosiaalinen	Kyläsuunnitelmat, paikalliskulttuurin kehittämishankkeet
	Inhimillinen	Koulutuksen määrä ja osallistuneet
	Taloudellinen	Työpaikat, uudet yritykset
Osaaminen	Luonto	Ympäristökoulutus
	Sosiaalinen	Koulutusarvioinnit
	Inhimillinen	Koulutuksen määrä ja laatu. Osanottajien määrä
Hallinto	Sosiaalinen	Aktivointitilaisuuksien lukumäärä, koulutuksen määrä, avoimuus
Taidot	Sosiaalinen	Koulutus ja aktivointitilaisuuksien määrä
	Inhimillinen	Koulutus ja aktivointitilaisuuksien määrä

LEADER+ -ohjelman rakenne ja toteuttajat

Teemat, toimintaloheet ja toimenpidekokonaisuudet

LEADER+ -ohjelman rakenne on seuraava:

Valittu teema

Toimintaloheet 1 ja 2

Toimenpidekokonaisuus

Alatoimenpide (ryhmän kehittämissuunnitelmasta)

Yksittäinen hanke

Valittavat teemat, toimintaloheet ja toimenpidekokonaisuudet on määritelty LEADER+ -ohjelma-asiakirjassa ja oheisessa täydennysosassa. Alatoimenpiteet on määritelty kunkin LEADER+ -ryhmän kehittämissuunnitelmassa, joten kaikki ryhmät eivät toteuta samoja alatoimenpiteitä. Näin taataan ryhmien kehittämissuunnitelmien omaleimaisuuden säilyminen sekä niiden soveltuminen asianomaisen alueen kehittämispainopisteisiin ja erityisongelmien ratkaisemiseen.

LEADER+ -ryhmä valitsee alueellaan rahoitettavat hankkeet siten, että ne toteuttavat samanai-

kaisesti yhtä ryhmän määrittelemistä alatoimenpiteistä, yhtä tämän ohjelma-asiakirjan toimenpidekokonaisuutta, toimintalohekoa 1 tai 2 sekä ryhmän kehittämissuunnitelmassaan valitsemaa teemaa.

LEADER+ -ohjelman toteuttajiksi 19.4.2001 valitut paikalliset toimintaryhmät, kehittämissuunnitelmat sekä ryhmien toiminta-alueet, joilla LEADER+ -ohjelmaa vuosina 2001 - 2006 toteutetaan. Teemat on lueteltu sivulla 13.

Toimintaryhmä	Kehittämissuunnitelma	Teema	Alue
Peräpohjolan kehitys ry	Elävät jokivarret, maaseudun toiminta-ohjelma ohjelmakautena 2000–2006	2	Keminmaa, Ranua, Simo, Tervola, Kemin maaseutualueet, Rovaniemen mlk (osin)
Kainuun naisyrittäjyys LEADER ry	Kainuun naisyrittäjyys LEADER Plus	2	Hyrynsalmi, Kuhmo, Ristijärvi, Sotkamo, Suomussalmi
Oulujärvi LEADER ry	Oulujärvi LEADER+ -kehittämissuunnitelma 2000–2006	3	Paltamo, Puolanka, Vaala, Vuolijoki, Kajaanin maaseutualueet
Nouseva rannikkoseutu ry	Nousevan rannikkoseudun kehittämissuunnitelma vuosille 2000–2006	6, 4	Hailuoto, Liminka, Lumijoki, Pattijoki, Pyhäjoki, Rantsila, Ruukki, Siikajoki, Temmes, Tyrnävä, Vihanti, Raahen maaseutualueet
Pirityiset ry	Kotikylä+ LEADER+ -kehittämissuunnitelma vuosille 2000–2006 Kaustisen seutukunnassa	5	Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Ullava, Veteli
NHS -LEADER II ry	NHS Pohjanmaan Jokilatvat kehittämissuunnitelma 2001–2006	2	Haapajärvi, Haapavesi, Kestilä, Kärsämäki, Nivala, Piippola, Pulk-kila, Pyhäjärvi, Pyhäntä, Reisjärvi
Rieska-LEADER ry	Rieska LEADER -kehittämissuunnitelma ohjelmakaudella	1, 2	Alavieska, Himanka, Kalajoki, Kannus, Kälviä, Lohtaja, Meri-järvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska
Aisapari - Härmänmaan ja Järviseudun Kehittämisyhdistys ry	Kehittämissuunnitelma 2000–2006	1	Alahärmä, Alajärvi, Evijärvi, Kauhava, Korttesjärvi, Lappa-järvi, Lapua, Vimpeli, Ylihärmä
Suupohjan kehittämissuunnitelma ry	Suupohjan LEADER+ kehittämissuunnitelma vuosille 2000–2006	1, 4	Isojoki, Jurva, Karijoki, Kauhajoki, Teuva
Kalakukko 2006 ry	Kehittämissuunnitelma vuosille 2000–2006	4	Juankoski, Kaavi, Nilsinä, Rautavaa-ra, Tuusniemi, Vehmersalmi, Kuopion ja Siilinjärven maaseutualueet
Maaseudun kehittämissuunnitelma ry	Viisari maaseudun kehittämissuunnitelma 2001–2006	3, 2	Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Pylkönmäki, Saarijärvi, Viitasaari, Äänekosken maaseutualueet
RaJuPuSu LEADER ry	RaJuPuSu -LEADER+ -ohjelma	2	Juva, Joroinen, Puumala, Rantasalmi, Sulkava, Virtasalmi
Maaseudun kehittämissuunnitelma Keski-Karjalan Jetina ry	KÄSKYKÄÄ 2000–2006, Keski-Karjalan LEADER+ -ohjelma	2	Kesälahti, Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi, Värtsilä
Joensuun seudun LEADER -yhdistys ry	Joensuun seudun LEADER+ -ohjelma 2000–2006, Moniarvoinen ja aktiivinen kansalaisyhteiskunta	2	Eno, Kiihtelyvaara, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi, Pyhäselkä
Vaara-Karjalan LEADER ry	Vaara-Karjalan kehittämissuunnitelma v. 2000–2006	4	Ilomantsi, Juuka, Lieksa, Nurmes, Tuupovaara, Valtimo
Pomoottori ry	Pomoottori kehittämissuunnitelma 2000–2006	5	Juupajoki, Kuhmalampi, Luopioinen, Längelmäki, Orivesi, Pälkäne, Sahalahti
Kantri ry	Ykkösmäaseudun kehittämissuunnitelma v. 2000–2006	6, 5	Kangasala, Lempäälä, Pirkkala, Vesilahti, Ylöjärvi, Nokian ja Tampereen maaseutualueet

Toimintaryhmä	Kehittämissuunnitelma	Teema	Alue
Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry	Pohjois-Satakunnan LEADER+ -kehittämissuunnitelma	5	Honkajoki, Ikaalinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kihniö, Kiikoi-nen, Lavia, Merikarvia, Parka-no, Pomarkku, Siikainen, Suodenniemi
Karhuseutu ry	MEHU -ohjelma vuosille 2000–2006	4	Harjavalta, Kokemäki, Kullaa, Luvia, Nakkila, Noormarkku, Ulvila, Porin maaseutualueet
Varsinais-Suomen jokivarvikumppanit ry	Kestävän elinvoimaisuuden tie – Varsinais-Suomen jokivarsi-kumppanit ry:n kehittämissuunnitelma 2001–2006	4	Alastaro, Aura, Karinainen, Koski, Kuusjoki, Loimaa, Loi-maan kunta, Marttila, Mellilä, Oripää, Pöytyä, Somero, Tarvasjoki
I samma båt – Samassa veneessä rf	Med fulla segel framåt – Täysin purjein eteenpäin	5, 2	Dragsfjärd, Särkisalo, Houtskari, Iniö, Kemiö, Korppoo, Kustavi, Merimasku, Nauvo, Parainen, Rymättylä, Taivassalo, Velkua, Västanfjärd, Tammisaaren Bromarv
Etelä-Karjalan Kärki-LEADER ry	LEADER+ kehittämissuunnitelma vuosille 2001–2006	2	Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Saari, Uukuniemi, Imatran maaseutualueet
Kehittämisyhdistys Sepra ry	SEPPÄ KEHITTÄMISSUUNNITELMA, Asukaslähtöinen kehittämissuunnitelma vuosille 2000–2006	4, 6	Anjalankoski, Hamina, Miehikkälä, Pyhtää, Vehkalahti, Virolahti, Kotkan maaseutualueet ja osa Ruotsinpyhtäystä
Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissuunnitelma ry	Etelä-Päijänteen LEADER+ -ohjelma	5	Asikkala, Hartola, Padasjoki, Pertunmaa, Sysmä, Heinolan kaupungin maaseutualueet
Pomoväst rf	Vår västnyländska Saga, lokalt utvecklingsprogram för Västnyland 2000–2006	4	Hanko, Inkoo, Karjaa, Pohja, Siuntio, Tammisaaren maaseutualueet (paitsi Bromarv), Kirkkonummen maaseutualueet

Ohjelman teemavaihtoehdot

Paikalliset toimintaryhmät ovat kytkeneet kehittämissuunnitelmansa strategia- ja toimenpideo-sion yhteen tai korkeintaan kahteen teemaan.

Teemat liittyvät maaseudun kehittämisen kan-nalta tärkeisiin asioihin sekä Suomen että koko Euroopan unionin mittakaavassa. Kaikkien ryh-män rahoittamien hankkeiden tulee osaltaan to-teuttaa valittua teemaa.

1. Uuden tieto-aidon ja teknologian hyväksikäyttö alueen tuotteiden ja palveluiden kilpailu-kyvyn lisäämiseksi
2. Maaseutualueiden asukkaiden elämänlaadun parantaminen
3. Paikallisten tuotteiden jatkojalostus; erityisesti edistämällä yhteisin toimenpitein pienten tuottajien tuotteiden markkinointia
4. Luonnon- ja kulttuuristen voimavarojen hyödyntäminen, esimerkiksi NATURA 2000 -alueiden tarjoamat mahdollisuudet
5. Maaseudulta kaupunkeihin suuntautuvan muuttoliikkeen hidastaminen ja maaseudulle suuntautuvan muuttoliikkeen edistäminen
6. Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen lisääminen

Ohjelmaan valittujen paikallisten toimintaryhmien teemat jakautuvat seuraavasti (osalla toimintaryhmistä on kaksi teemaa):

Teemat	Teemaa toteuttavat ryhmät	Osuus (%) toimintaryhmien kokonaismäärästä (n=25)
1. Tieto-taito ja teknologia	3 ryhmää	12
2. Elämän laadun parantaminen	10 ryhmää	40
3. Jatkojalostus ja markkinointi	2 ryhmää	8
4. Luonnon ja kulttuuristen voimavarojen hyödyntäminen	9 ryhmää	36
5. Muuttoliikkeen hidastaminen	5 ryhmää	20
6. Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutus	3 ryhmää	12

Eri teemoihin liittyvien hankkeiden toteutumista seurataan koko ohjelmakauden ajan komission antamien LEADER+ -ohjelman seurantaindikaattoreiden mukaisesti.

Toimintalohkot

LEADER+ -ohjelmassa on kolme toimintalohkoa:

Toimintalohko 1: Paikallinen maaseudun kehittäminen

Toimintalohko 2: Alueiden välinen ja kansainvälinen yhteistyö.

Toimintalohko 3: Kansallinen verkostoyksikkö

LEADER+ -ohjelman painopiste on toimintalohkossa 1. Siihen kohdistuu 86 prosenttia julkisesta rahoituksesta. Myös paikallisten toimintaryhmien hallinto kustannetaan kokonaan toi-

mintalohkosta 1, vaikka osa tehtävistä kohdistuu toimintalohkoon 2. Toimintalohkon 2 osuudeksi on arvioitu 10 prosenttia julkisesta rahoituksesta.

Toimintalohko 1) Paikallinen maaseudun kehittäminen

Toimintalohkon 1 tavoitteena on lisätä maaseudulla erityisesti toimintaa, jolla on työlistävä vaikutus joko suoraan tai välillisesti. Toimintalohkosta rahoitetaan sellaisia maaseudun kehittämishankkeita, jotka toteutetaan paikallisen toimintaryhmän toiminta-alueella ja joiden lähtökohtana on paikallisten asukkaiden tai elinkeinonharjoittajien ideat ja tarpeet.

Lisäksi toimintalohkosta 1 rahoitetaan ryhmän hallinnosta ja toimiston ylläpidosta aiheutuvat kustannukset. Uudet paikalliset toimintaryhmät voivat liittää toimintalohkoon 1 myös LEADER-toimintatavassa välttämättömien taitojen hankkimisesta aiheutuvat kustannukset. Valtaosa toimintalohkoon 1 suunnattavista varoista käytetään kuitenkin kehittämis- ja investointihankkeiden rahoittamiseen ryhmän toiminta-alueella.

Toimenpidekokonaisuudet

Toimintalohkossa 1 on viisi toimenpidekokonaisuutta:

- A. Investoinnit
- B. Kehittäminen
- C. Osaaminen (tieto-taito)
- D. Paikallisten toimintaryhmien hallinto
- E. Taitojen hankkiminen

Toimenpidekokonaisuus A: Investoinnit

Toimenpidekokonaisuudesta A rahoitetaan uusien yritysten perustamista, olemassa olevien pien- ja mikroyritysten tuotantokapasiteetin ym. laajentamista tai uudistamista sekä muita esim. kehittämishankkeisiin liittyviä investointeja. Yritysten kehittämistoimintaa rahoitetaan toimenpidekokonaisuudesta B.

Maa- tai puutarhatalouteen liittyviä investointeja ei rahoiteta LEADER+ -ohjelmasta. Myöskään maaseutumatkailuun liittyviä rakennusinvestointeja ei voida ohjelman varoin rahoittaa.

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on monipuolistaa elinkeinorakennetta LEADER -ryhmien toiminta-alueilla, luoda uusia työpaikkoja, parantaa olemassa olevien yritysten toimintamahdollisuuksia ja rohkaista maaseudun asukkaita, mm. nuoria ja naisia, yrittäjyyteen.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

- Maaseutuelinkeinojen rahoitus
- Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Maaseudun asukkaat (yksittäiset henkilöt tai useammat henkilöt yhdessä) sekä paikalliset yhteisöt ja säätiöt.

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Maaseudun asukkaat ja yhteisöt, maaseudun mikro- ja pienyritykset

Tukimuodot:

Avustus

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- pienimuotoiset investoinnit (maksimituki 84.094 euroa eli 500.000 mk)
- yritysten aloittamistuki/ käynnistämistuki
- rakentaminen
- koneiden ja laitteiden hankinta
- kehittämishankkeisiin liittyvät pienimuotoiset investoinnit

Toimenpidekokonaisuuden A tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	1 900 950 285	uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	190 95 9	uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
syntyviä uusia yrityksiä joista naisten joista nuoret (alle 30 v.)	460 180 46	syntyviä uusia yrityksiä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen yrityksen yhteystiedot Syntyneen yrityksen toimiala
LISÄKSI SEURATAAN:		
Rahoitettujen hankkeiden lukumäärä		
Investointien lukumäärä, investointien markkamäärä		
Yrityksen liikevaihdon muutos, markkamäärä ja prosenttiosuus		
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä		
Erityisesti ympäristön parantamiseen tähtäävät hankkeet		
NATURA -alueita hyödyntävien hankkeiden lukumäärä		
LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot	
Hankkeiden ympäristövaikutukset	Ympäristövaikutuslomake, ks. kohta 4.4	
Hankkeiden tasa-arvoaikutukset	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista. Lisäksi sanallinen kuvaus.	
Elinkeinorakenteen monipuolistaminen	Syntyneiden yritysten toimialaluokitus	
Yritystoiminnan edistäminen, erityisesti pienyritysten perustaminen ja kehittäminen	Yrityshankkeiden lukumäärä, uusien yritysten lukumäärä	
Maaseudun asukkaiden, erityisesti nuorten ja naisten rohkaiseminen yrittäjyyteen.	Nuorten ja naisten osuus uusien yritysten lukumäärästä,	
Uusien elinkeino- ja työmahdollisuuksien luominen	Uusien yritysten ja uusien sekä uudistettujen työpaikkojen lukumäärä	
Innovatiivisuus	Lomake, uusien innovaatioiden lukumäärä (liittyy palveluihin, toimintatapoihin, tuotantomenetelmiin tai tuotteisiin). Sanallinen kuvaus.	

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alkoodit

121, 1305, 1306, 1307, 1310, 1311, 148, 161, 162, 171

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk A	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. euro	65,819	28,616	14,308	50	8,585*	5,723*	50	37,203	56,5

Tpk A	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. mk	391,340	170,142	85,071	50	51,042*	34,029*	50	221,198	56,5

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimenpidekokonaisuus B: Kehittäminen

Toimenpidekokonaisuudesta rahoitetaan kehittämishankkeita, jotka parantavat maaseudun elinkeinomahdollisuuksia tai maaseudun veto-voimaa asuinpaikkana. Lisäksi rahoitetaan ympäristöhankkeita, yhteistyöverkostoja ja muuta sosiaalista pääomaa lisääviä hankkeita sekä paikallisen kulttuurin edistämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä hankkeita. Kehittämishankkeisiin liittyvät investoinnit rahoitetaan toimenpidekokonaisuudesta A.

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on kehittää ja monipuolistaa maaseudun elinkeinorakennetta sekä parantaa maaseudun viihtyisyyttä asuin- ja elinympäristönä kestävänsä kehityksen periaatteet huomioon ottaen. Lisäksi tavoitteena on ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöä parantavien toimenpiteiden edistäminen.

Maaseutumatkailuhankkeet

LEADER+ -ohjelmasta rahoitettavat maaseutumatkailuhankkeet ovat pienimuotoisia, esimerkiksi luontomatkailuhankkeita sekä pienten matkailuyritysten verkostoitumiseen liittyviä hankkeita. Erityisesti ennen uusien matkailuhankkeiden rahoittamista toimintaryhmän on huolehdittava, että hanke on pilottiluonteinen eikä muiden ohjelmien kanssa päällekkäistä toimintaa rahoiteta.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

- Maaseutuelinkeinojen rahoitus
- Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Maaseudun asukkaat (yksittäiset henkilöt tai useammat henkilöt yhdessä) sekä paikalliset yhteisöt ja säätiöt.

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Maaseudun asukkaat, paikalliset yhdistykset ja muut yhteisöt, maaseudun mikro- ja pienyritykset

Tukimuodot:

Avustus

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöä parantavat hankkeet
- kierrätys Hankkeet
- monipalvelupisteet

- asuinympäristöä ja asumisviihtyvyyttä parantavat hankkeet
- paikalliskulttuuria hyödyntävät hankkeet, esim. erilaisten tapahtumien järjestäminen, ohjelmapalvelut
- paikalliset kulttuurituotteet
- tuotekehitys, esim. uusien korkealaatuisten maatalous-, metsä- ja kalatalous- ja luonnon tuotteiden kehittäminen
- paikallisten tuotteiden ja palvelujen yhteismarkkinointi
- uudet palveluyritykset
- paikallisten pienyritysten ja/tai yhteisöjen yhteistyöverkoston edistäminen
- pienimuotoiset luonto- ym. matkailuhankkeet
- toteutettavuusselvitykset

Toimenpidekokonaisuuden B tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	360 180 54	Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	270 135 9	Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	594 297 89	Hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuotiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	27 000 13 500 5 400	Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksien lukumäärä
Yritysten ja muiden yhteisöjen järjestäytyneitä yhteenliittymiä (yhdistykset, yritykset, osuuskunnat jne)	50	Yhteenliittymien lukumäärä ja yhteystiedot

LISÄKSI SEURATAAN:	
Hankkeessa tehtyjä kyläsuunnitelmia kpl	
Hankkeen vaikutuksesta syntyviä uusia yrityksiä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen yrityksen yhteystiedot	
Syntyneen yrityksen toimiala	
Rahoitettujen hankkeiden lukumäärä	
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä	
Hankkeeseen osallistuneiden yritysten ja yhteisöjen lukumäärä	
Ympäristöä parantavien hankkeiden lukumäärä	
NATURA -alueita hyödyntävien hankkeiden lukumäärä	
LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot
Hankkeiden ympäristövaikutukset	Ympäristövaikutuslomake; ks. kohta 4.4
Hankkeiden tasa-arvoaikutukset	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista. Lisäksi sanallinen kuvaus
Ympäristön viihtyisyyden parantaminen	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Kestävän kehityksen periaatteiden toteutuminen sekä ympäristöön että sosiaaliin ja kulttuuriin tekijöihin liittyen	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöä parantavien toimenpiteiden edistäminen.	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Paikallisen kulttuurin edistäminen	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Innovatiivisuus	Lomake, uusien innovaatioiden lukumäärä (liittyy palveluihin, toimintatapoihin, tuotantomenetelmiin tai tuotteisiin). Sanallinen kuvaus

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alkoodit

122, 123, 1305, 1306, 1307, 1310, 1311, 1312, 148, 162, 163, 164, 166, 172, 173

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk B	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -O	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. euro	51,241	37,954	18,977	50	11,386*	7,591*	50	13,287	25,9

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Tpk B	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. mk	304,665	225,666	112,833	50	67,670*	45,133*	50	78,999	25,9

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimenpidekokonaisuus C: Osaaminen (tieto-taito)

Toimenpidekokonaisuudesta C rahoitetaan sellaista, pääasiassa pienimuotoista koulutusta, jota ei ole saatavissa muualta, ja jonka avulla voidaan ratkaista paikallis-ten toimintaryhmien toiminta-alueiden erityisongelmia. Erityisesti rahoitetaan koulutusta, jolla lisätään maaseudun asukkaiden ja elinkeinonharjoittajien käytännön ammattitaitoa sekä markkinointiosaamista.

Ammatillista tai muuta peruskoulutusta ei LEADER+ -ohjelmasta voida rahoittaa, ei myöskään koulutusta, jossa koulutettava on työttömyystukitoimien kohteena.

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on lisätä maaseudun asukkaiden sellaista osaamista, jolla vaikutetaan suoraan tai välillisesti alueen elinkeinotoiminnan monipuolistamiseen ja uusien yritysten ja/ tai työpaikkojen syntymiseen. Samalla parannetaan alueen inhimillisten voimavarojen hyväksikäyttöä.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

– Maaseutuelinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Maaseudun yhteisöt ja säätiöt

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Maaseudun asukkaat, maatalous- ja muut maaseutuyrittäjät

Tukimuodot:

Avustus

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- toiminta-alueen asukkaille tarpeellinen, esim. käytännön ammattitaitoa lisäävä täydennyskoulutus
- paikallisiin olosuhteisiin soveltuva yrittäjyysvalmiuskoulutus
- olemassa olevien pienyritysten osaamistason nosto
- alueen erityistarpeisiin suunnattu markkinointikoulutus
- projektityökoulutus
- LEADER -ryhmän jäsenten ja toimihenkilöiden kehittämiskoulutus
- toteutettavuusselvitykset

Toimenpidekokonaisuuden C tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	90 45 0	Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	90 45 13	Hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Koulutukset, oppilastyöpäivää (7 tuntia) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	18 000 9 000 1 800	Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Koulutuksiin osallistuneiden henkilöiden määrä joista naiset joista nuoret (alle 30v.)	7 200 3 600 720	Koulutustilaisuuksien lukumäärä Koulutuksen tyyppi: laatukoulutus, markkinointiosaaminen, ympäristöosaaminen, tuotantomenetelmien uudistaminen, yrittäjyyskoulutus, käytännön ammattitaitoa lisäävä koulutus, tietotekniikka, hanketyökoulutus, kehittäjäkoulutus, tasa-arvokoulutus tai muu koulutus
LISÄKSI SEURATAAN:		
Rahoitettujen hankkeiden lukumäärä		
Hankkeeseen osallistuneiden yritysten ja yhteisöjen lukumäärä		
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä		
Erityisesti ympäristön parantamiseen tähtäävät hankkeet		
LAADULLISET TAVOITTEET		Arviointia varten kerättävät seurantatiedot
Hankkeiden ympäristövaikutukset		Ympäristövaikutuslomake, ks. kohta 4.4
Hankkeiden tasa-arvovaikutukset		Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista, lisäksi sanallinen kuvaus
Uuden elinkeinon harjoittamiseen tai elinkeinotoiminnan kehittämiseen tai monipuolistamiseen tarvittava lisäkoulutus maaseudun asukkaille		Koulutustyyppit; mm. yrittäjäkoulutus, käytännön ammattitaitoa lisäävä koulutus sekä tuotantomenetelmiä uudistava koulutus, koulutukseen osallistuneiden lukumäärä ja jakauma miehet/ naiset/ nuoret. Sanallinen kuvaus.
Alueen asukkaiden taitojen ja valmiuksien parantaminen maaseudun kehittämiseen		Koulutustyyppit; kehittäjäkoulutukseen osallistujien lukumäärä ja jakauma miehet/ naiset/ nuoret. Sanallinen kuvaus.
Koulutuksen laatu		Osallistujat täyttävät kustakin koulutuksesta hanketoteuttajien tekemän arviointilomakkeen, niistä yhteenveto hankkeen loppuraportissa

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alakoodit

113, 128, 167, 174

Toiminta-alakoodeja tarkennetaan myöhemmin ohjelmakaudella, jolloin niiden käytöstä annetaan erilliset ohjeet.

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk C	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. euro	16,965	14,308	7,154	50	4,292*	2,862*	50	2,657	15,7

Tpk C	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk	100,870	85,070	42,535	50	25,521*	17,014*	50	15,800	15,7

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimenpidekokonaisuus D: Paikallisten toimintaryhmien hallinto

Hallintorahasta rahoitetaan paikallisen toimintaryhmän kehittämissuunnitelman toteuttamiseen liittyviä ja sitä edistäviä tehtäviä. Tähän kuuluvat mm. toimihenkilöiden palkkaus ja matkat, toimistokulut sekä LEADER+ -ohjelmasta ja ryhmän kehittämissuunnitelmasta tiedottaminen toiminta-alueella. Paikallisen toimintaryhmän on kuitenkin pidettävä hallintokulunsa kohtuullisina. Lähtökohtana on, että ryhmän toiminta-alueen kunnat rahoittavat vähintään 20 prosenttia hallintokustannuksista. Hallinto voidaan rahoittaa kokonaan julkisista varoista.

Toimenpidekokonaisuuden D varoja ei voida käyttää peruskielitaidon, -kirjanpito- tai ATK-taitojen hankkimiseen.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutusastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

– Maaseutuelinkeinojen rahoitus^S

Lopulliset tuen vastaanottajat

Paikalliset toimintaryhmät

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Paikalliset toimintaryhmät, maaseudun asukkaat

Tukimuodot:

Avustus

Yhteenveto tuettavasta toiminnasta:

- paikallisten toimintaryhmien toimihenkilöiden rekrytointi ja palkkaus määräaikaisten sopimuksin sekä palkkaan liittyvät sivukulut
- ryhmän henkilökunnan matkat ja hallitusten jäsenten välttämättömät matkakustannukset
- toimintaryhmän LEADER+ -toimintaan liittyvät kokouspalkkiot ja muut kokouskustannukset
- toimitilan vuokratkustannukset
- toimistokulut ja tietojenkäsittely
- ryhmän toimiston välttämättömät laitteet ja kalusteet tai niiden vuokratkustannukset
- tiedottaminen LEADER+ -ohjelmasta ja ryhmän kehittämissuunnitelmasta alueen asukkaille
- mm. ilmoitukset, lehtiartikkelit, esitteet, paikalliset uutis- ja tiedotuslehtiset
- osallistuminen kansalliseen ja Euroopan laajuiseen verkostoyksikön toimintaan
 - mm. tietojen kerääminen ja siirto verkostoyksikön käyttöön
- kansainvälisten hankkeiden esivalmistelu
 - mm. yhteistyökumppaneiden hankkiminen
- koulutus- ja tiedotustilaisuuksien järjestäminen alueen asukkaille ja ryhmän jäsenille
- kehittämissuunnitelman toteuttamisen kannalta tarpeellinen ulkopuolisten asiantuntijoiden ja palvelujen käyttö
 - mm. kirjanpito- ja tilintarkastuspalvelut, määräaikaisten aktivaattoreiden palkkaus.

Toimenpidekokonaisuuden D tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuosi) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	240 120 36	hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Aktivointi- ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	20 000 10 000 4 000	Aktivointi- ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Aktivointitilaisuuksien lukumäärä
LISÄKSI SEURATAAN:		
Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.)		
Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutustilaisuuksien lukumäärä		
Rahoitettujen hankkeiden lukumäärä		
Käsiteltyjen hankkeiden lukumäärä		
Toteutettavuusselvitykset (lukumäärä) ja niiden aihe		
Ryhmän toimittamien lehtien, esitteiden yms. lukumäärä ja levikki		
Ryhmän toiminnasta kertovien lehtiartikkeleiden lukumäärä		
LAADULLISET TAVOITTEET		Arviointia varten kerättävät seurantatiedot
Kolmikantaperiaatteen toteutuminen		Hallituksen jäsenet ja heidän edustamansa tahot
Avoimuus ja paikallisten ihmisten osallistumismahdollisuudet		LEADER+ ryhmän jäsenmäärä ja jäsenien edustamat tahot, ryhmän kokouksiin osallistuneiden lukumäärä ja hallituksen vaihtuvuus
Toiminnan tehokkuus		Hakemusten käsittelyaika, keskiarvo vuorokausina

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alakoodit

411, 412, 415

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk D	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituk- sen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. euro	14,308	14,308	7,154	50	4,292*	2,862*	50	0	0

Tpk D	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituk- sen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk.	85,070	85,070	42,535	50	25,521*	17,014*	50	0	0

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimenpidekokonaisuus E: Taitojen hankkiminen

Uudet paikalliset toimintaryhmät voivat liittää rahoitussuunnitelmaansa taitojen hankkimisesta aiheutuvat kustannukset. Ryhmät voivat toteuttaa tähän liittyviä toimenpiteitä pääsääntöisesti alueilla, joille paikallisiin toimintaryhmiin perustuva maaseudun kehittäminen on täysin uusi toimintatapa ja vaatii siten aluksi tarvittavien taitojen hankkimista. Uusiksi paikallisiksi toimintaryhmiksi katsotaan ryhmät, joiden toiminta-alueen asukkaista vähintään 60 prosenttia on sellaisissa kunnissa, jotka ei-vät ole aikaisemmin olleet LEADER II - tai POMO -ohjelma-alueita. Valituista LEADER+ -ryhmistä ovat Peräpohjo- lan kehitys ry ja Aisapari – Härmänmaan ja Jär- viseudun kehittämissyhistys ry kokonaan uusia ryhmiä sekä alueeltaan yli 60 % uusia Etelä-Kar- jalan Kärki -LEADER ry ja Nouseva rannikko- seutu ry.

Taitojen hankkimiseen tarkoitettuja varoja voi- daan kaikissa tapauksissa käyttää kuitenkin vain niissä kunnissa, missä ei aikaisemmin ole toiminut paikallista toimintaryhmää. Mikäli siis ryhmän toiminta-alueesta osa on kuulunut LEA- DER II - tai POMO -alueeseen, ei taitojen hank- kimiseen tarkoitettuja varoja voi käyttää näiden kuntien alueella. Taitojen hankkimiseen liittyvää toimintaa voidaan rahoittaa ainoastaan ennen ryhmän kehittämissuunnitelman toteuttamisen aloittamista.

Taitojen hankkiminen -osion tavoitteena on tu- tustuttaa uudet paikalliset toimintaryh- mät sekä alueen asukkaat ja yhteisöt LEADER -toiminta- tapaan. Taitojen hankkiminen voi sisältää tie- dottamista LEADER+ -ohjelmasta ja paikallisiin toiminta-ryhmiin perustuvasta toiminnasta sekä paikallisen kumppanuuden lisäämistä ja laajen- tamista. Tämä on tärkeää riittävän kriittisen massan tavoittamiseksi sekä oh-jelman ja toi-

mintatavan tunnetuksi tekemiseksi sen toiminta-alueella.

Uusilla paikallisilla toimintaryhmillä ei myöskään välttämättä ole valmiina tarvittavia rakenteita ohjelman ja sen hankkeiden toimeenpanoa varten. Taitojen hankkimisvaiheessa ryhmä voi perustaa toimiston ja hankkia sinne tarvittavan välineistön. Lisäksi taitojen hankkimiseen kuuluu LEADER -toimintatavasta ja ohjelman mahdollisuudesta tiedottaminen ryhmän toiminta-alueella sekä ryhmän jäsenten ja toimihenkilöiden asiaan liittyvä koulutus.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

– Maaseutuelinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Paikalliset toimintaryhmät

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Paikalliset toimintaryhmät, maaseudun asukkaat

Tukimuodot:

Avustus

Yhteenveto tuettavasta toiminnasta:

- paikallisen toimintaryhmän toimiston perustaminen ja välttämättömän kalustuksen/ välineistön hankkiminen
- ryhmän toimihenkilöiden ja hallituksen jäsenten koulutus LEADER -työhön
- LEADER -toimintatavasta ja LEADER+ -ohjelman mahdollisuuksista tiedottaminen alueella
- välttämättömät matkakulut

Toimenpidekokonaisuuden E tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
Aktivointi- ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	1000 500 150	Aktivointi- ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Aktivointitilaisuuksien lukumäärä
		Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutuksien lukumäärä
Julkaistujen esitteiden lukumäärä ja levikki	5 1000	Ryhmän toimittamien lehtien, esitteiden yms. lukumäärä ja levikki Ryhmän toiminnasta kertovien lehtiartikkeleiden lukumäärä
LAADULLISET TAVOITTEET		Arviointia varten kerättävät seurantatiedot
Taitojen hankkiminen -osion tavoitteena on tutustuttaa uudet paikalliset toimintaryhmät sekä alueen asukkaat ja yhteisöt LEADER -toimintatapaan.		Seurantaindikaattorit

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alakoodit

411, 412, 415

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk E	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. euro	0,200	0,200	0,100	50	0,060*	0,040*	50	0	0

Tpk E	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk.	1,190	1,190	0,595	50	0,357*	0,238*	50	0	0

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimintalohko 2) Alueiden väliset maaseudun kehittämishankkeet

Toimintalohko 2 sisältää samat teemat ja toimenpidekokonaisuudet kuin toiminta-lohko 1. Toimintalohkon 2 tavoitteena on rohkaista ja tukea yhteistyötä eri maaseutualueiden välillä:

- a) Suomen paikallisten toimintaryhmien välillä (alueiden välinen yhteistyö)
- b) eri maiden paikallisten toimintaryhmien tai vastaavien ryhmittymien välillä (kansainvälinen yhteistyö).

Laadulliset tavoitteet

Tavoitteena on kansainvälisten kontaktien lisääntyminen alueen pienyritys- ja muussa elinkeinotoiminnassa ja sitä kautta elinkeinotoiminnan edistäminen. Lisäksi tavoitteena on uusien taitojen ja tietojen hankkiminen sekä uusien markkina-alueiden löytäminen paikallisille tuotteille.

Toimintalohkon 2 kokonaisrahoitus

Toimintalohkoon 2 on varattu julkista rahoitusta yhteensä 11,080 miljoonaa euroa (65,879 miljoonaa markkaa), josta EU:n rahoitusta on 5,540 miljoonaa euroa (32,939 miljoonaa markkaa) ja kansallista julkista rahoitusta samoin 5,540 miljoonaa euroa (32,939 miljoonaa markkaa). Lisäksi toimintalohkoon 2 arvioidaan saatavan yksityistä rahoitusta 6,514 miljoonaa euroa (38,730 miljoonaa markkaa). Toimintalohkon 2 varoista 40 % arvioidaan käytettävän kansallisiin alueiden välisiin yhteishankkeisiin ja 60 % kansainvälisiin yhteishankkeisiin.

Yhteistyökumppanit:

Kansallisissa alueiden välisissä yhteishankkeissa LEADER+ -ryhmän kumppaneina voivat olla Suomen muut LEADER+ -ryhmät tai muusta ohjelmasta rahoitusta saavat paikalliset toimintaryhmät. Ainoastaan LEADER+ -ryhmien kulut voidaan kuitenkin kattaa LEADER+ -ohjelmasta ja muiden yhteistyökumppaneiden on hankittava oma osuutensa rahoituksesta muusta lähteestä.

Kansainvälisissä yhteishankkeissa mahdollisia kumppaneita ovat LEADER+ -ryhmät tai muut paikalliset toimintaryhmät muissa EU -maissa tai paikallisen toimintaryhmän tyyppiset kokoonpanot muissa maissa, esimerkiksi Keski- ja Itä-Euroopan EU -jäsenyyttä hakevissa maissa tai Norjassa. Tässäkin ainoastaan LEADER+ -ryhmien kulut voidaan kattaa LEADER+ -ohjelmasta. Rahoituspäätöksen edellytyksenä on kuvaus hankkeen eri osapuolien kokoonpanosta, jotta voidaan varmistaa että kyseessä on paikallinen toimintaryhmä tai vastaava. Lisäksi vaaditaan kaikkien osapuolten sitoumus hankkeen rahoitukseen osallistumisesta, sekä vastuusuhteiden määrittely.

Hankkeiden rahoitus:

LEADER+ -ryhmät voivat saada rahoitusta kansainvälisille hankkeille siinä vaiheessa, kun niiden kehittämissuunnitelman toimeenpano ja alueelliset hankkeet ovat käynnistyneet ja päässeet hyvin alkuun. Kansainvälisiin yhteishankkeisiin suunnattavat varat jaetaan myöhemmin erikseen sen mukaan, miten paikallisilla toimintaryhmillä on vireillä kansainvälisiä yhteishankkeita ohjelmassa hyväksyttävien yhteistyökumppaneiden (paikallinen toimintaryhmä tai vastaava) kanssa.

Ennen kansainvälisen yhteishankkeen rahoittamista hankkeesta on hyvä tehdä esiselvitys. Esiselvitysvaiheeseen kuuluu hankkeen työstämisen yhdessä yhteistyökumppanien kanssa, hankkeen osapuolten sitouttaminen hankkeeseen ja hankkeen toteutettavuusselvitys. Esiselvi-

tykset voivat kattaa korkeintaan 20 % kansainvälisiin hankkeisiin suunnattavan julkisen rahoituksen määrästä.

Muu hankkeen esivalmistelu, esimerkiksi kumppanien hankinta kustannetaan ryhmän hallintorahasta. Kansallisen verkostoyksikön yksi tehtävä on avustaa ryhmiä yhteistyökumppanien etsimisessä. Ennen kansainvälisen hankkeen aloittamista on varmistettava kaikkien osapuolten sitoutuminen hankkeeseen ja sen rahoitukseen.

Toimintalohkosta 2 rahoitettavissa hankkeissa on käytössä samat tukimuodot ja tukiprosentit kuin toimintalohkon 1 hankkeissa.

Hankkeiden valinta:

Alueiden välisessä yhteistoiminnassa hankkeiden valintakriteerit ovat pääosin samoja kuin toimintalohkosta 1 rahoitettavissa hankkeissa. Tavoitteena on löytää uusia ideoita ja ratkaisuja ryhmän toiminta-alueen kehittämisessä esiin tulleisiin ongelmiin sekä luoda uutta ja uudenlaista yhteistyötä eri maaseutualueiden välillä. Lisäksi tavoitteena on maaseudun elinkeino- ja työllisyysmahdollisuuksien lisääminen.

Erityisen tärkeää on, että yhteishankkeet tuovat lisäarvoa mukana oleville alueille. Varsinkin kansainvälisten yhteishankkeiden on tuotava sellaisia tuloksia, joita ei olisi mahdollista saavuttaa, mikäli hanke toteutettaisiin alueellisenä, pelkästään kotimaisin voimin. Lisäksi hankkeiden on liityttävä ryhmän kehittämissuunnitelmassaan valitsemaan teemaan sekä oltava yhdenmukaisia toimintalohkosta 1 rahoitettavien toimenpidekokonaisuuksien ja ryhmän kehittämissuunnitelman alatoimenpiteiden kanssa.

Toimenpidekokonaisuus A: Investoinnit

Toimenpidekokonaisuudesta A rahoitetaan kansallisiin ja kansainvälisiin yhteishankkeisiin liittyviä investointeja. Kyseessä voivat olla joko yritystai kehittämishankkeisiin liittyvät investoinnit.

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on maaseudun elinkeino- ja työllisyysmahdollisuuksien lisääminen alueiden välisen yhteistyön avulla.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

- Maaseutuelinkeinojen rahoitus
- Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Maaseudun asukkaat (yksittäiset henkilöt tai useammat henkilöt yhdessä) sekä paikalliset yhteisöt ja säätiöt.

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Maaseudun asukkaat ja yhteisöt, maaseudun mikro- ja pienyritykset

Tukimuodot:

Avustus

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- pienimuotoiset investoinnit (maksimituki 84.094 euroa eli 500.000 mk)
- rakentaminen
- koneiden ja laitteiden hankinta
- kehittämishankkeisiin liittyvät pienimuotoiset investoinnit
- esiselvitykset

Tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	100 50 15	uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	10 5 1	uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
syntyviä uusia yrityksiä joista naisten joista nuoret (alle 30 v.)	40 20 5	syntyviä uusia yrityksiä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen yrityksen yhteystiedot
LISÄKSI SEURATAAN:		
Rahoitettujen kansallisten ja kansainvälisten yhteishankkeiden lukumäärä		
Yhteistyökumppaneiden lukumäärä hankkeessa		
Yhteistyökumppanina LEADER+ -ryhmä, muu paikallinen toimintaryhmä tai paikallista toimintaryhmää vastaava kokoonpano (viimeksi mainittu vain kv -hankkeissa)		
Kv -hankkeissa yhteistyökumppanin kotimaa (EU -maa tai muu)		
Investointien lukumäärä, investointien markkamäärä		
Yrityksen liikevaihdon muutos, markkamäärä ja prosenttiosuus		
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä		
Ympäristön parantamiseen tähtäävät hankkeet		
NATURA -alueita hyödyntävien hankkeiden lukumäärä		
LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot	
Hankkeiden ympäristövaikutukset	Ympäristövaikutuslomake, ks. kohta 4.4	
Hankkeiden tasa-arvoaikutukset	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, nais-ten ja nuorten osuutta tuloksista. Lisäksi sanallinen kuvaus.	
Elinkeinorakenteen monipuolistaminen	Syntyneiden yritysten toimialaluokitus	
Yritystoiminnan edistäminen, erityisesti pienyritysten perustaminen ja kehittäminen	Yrityshankkeiden lukumäärä, uusien yritysten lukumäärä	
Maaseudun asukkaiden, erityisesti nuorten ja naisten, rohkaiseminen yrittäjyyteen.	Nuorten ja naisten osuus uusien yritysten lukumäärästä	
Uusien elinkeino- ja työmahdollisuuksien luominen	Uusien yritysten ja uusien sekä uudistettujen työpaikkojen lukumäärä	
Innovatiivisuus	Lomake, uusien innovaatioiden lukumäärä (liittyy palveluihin, toimintatapoihin, tuotantomenetelmiin tai tuotteisiin). Sanallinen kuvaus.	

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alakoodit

121, 1305, 1306, 1307, 1310, 1311, 148, 161, 162, 171

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk A	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -O	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. euro	6,230	2,216	1,108	50	0,665*	0,443*	50	4,014	64,4

Tpk A	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -O	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk	37,042	13,176	6,588	50	3,954*	2,634*	50	23,866	64,4

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimenpidekokonaisuus B: Kehittäminen

Toimenpidekokonaisuudesta rahoitetaan alueiden välisiä kehittämishankkeita, jotka parantavat maaseudun elinkeinomahdollisuuksia tai maaseudun veto-voimaa asuinpaikkana. Elinkeinomahdollisuuksien parantamiseen liittyvät mm. vastavuoroiset tuotekehitys- ja markkinointihankkeet paikallisille tuotteille. Lisäksi rahoitetaan yhteistyöverkostoja ja muuta sosiaalista pääomaa lisääviä hankkeita sekä paikallisen kulttuurin edistämiseen ja hyödyntämiseen liittyviä yhteishankkeita. Kehittämishankkeisiin liittyvät investoinnit rahoitetaan toimenpidekokonaisuudesta A.

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on kehittää ja monipuolistaa maaseudun elinkeinorakennetta sekä parantaa maaseudun viihtyisyyttä asuin- ja elinympäristönä kestävä kehityksen periaatteet huomioon ottaen.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maaseutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

- Maaseutuelinkeinojen rahoitus
- Porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Maaseudun asukkaat (yksittäiset henkilöt tai useammat henkilöt yhdessä) sekä paikalliset yhteisöt ja säätiöt.

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Maaseudun asukkaat, paikalliset yhdistykset ja muut yhteisöt, maaseudun mikro- ja pienyritykset

Tukimuodot:

Avustus

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöä parantavat hankkeet
- paikalliskulttuuria hyödyntävät hankkeet, esim. erilaisten tapahtumien järjestäminen ja markkinointi yhteistyössä
- tuotekehitys, esim. uusien korkealaatuisten maatalous-, metsä- ja kalatalous- ja luonnon-tuotteiden tai kulttuurituotteiden kehittämisen yhteistyössä
- paikallisten tuotteiden ja palvelujen markkinoinnin edistäminen ja uusien markkinointikanavien hankkiminen
- paikallisten pienyritysten ja/tai yhteisöjen yhteistyöverkostojen edistäminen yli alueen rajojen
- yhteiset luonto- ym. matkailuhankkeet
- esiselvitykset

Tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	40 20 6	uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	30 15 1	uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	66 33 10	hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	3 000 1 500 600	Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksien lukumäärä
LISÄKSI SEURATAAN:		
Rahoitettujen kansallisten ja kansainvälisten yhteishankkeiden lukumäärä		
Yhteistyökumppaneiden lukumäärä hankkeessa		
Yhteistyökumppanina LEADER+ -ryhmä, muu paikallinen toimintaryhmä tai paikallista toimintaryhmää vastaava kokoonpano (viimeksi mainittu vain kv -hankkeissa)		
Kv -hankkeissa yhteistyökumppanin kotimaa (EU –maa tai muu)		
Hankkeen vaikutuksesta syntyviä uusia yrityksiä , joista naiset / nuoret (alle 30 v.)Syntyneen yrityksen yhteystiedot		
Syntyneen yrityksen toimiala		
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä		
Hankkeeseen osallistuneiden yritysten ja yhteisöjen lukumäärä		
Ympäristöä parantavien hankkeiden lukumäärä		
NATURA -alueita hyödyntävien hankkeiden lukumäärä		

LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot
Kansallisten/ kansainvälisten kontaktien lisääntyminen pienyritys- ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä sitä kautta elinkeinotoiminnan edistäminen	Yhteishankkeiden lukumäärä ja tyyppi, sanallinen kuvaus
Uusien taitojen ja tietojen hankkiminen yhteistoiminnan avulla	Yhteishankkeiden lukumäärä ja tyyppi, sanallinen kuvaus
Uusien markkina-alueiden löytäminen paikallisille tuotteille yhteistoiminnan avulla	Yhteishankkeiden lukumäärä ja tyyppi, sanallinen kuvaus
Hankkeiden ympäristövaikutukset	Ympäristövaikutuslomake; ks. kohta 4.4
Hankkeiden tasa-arvovaikutukset	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista. Lisäksi sanallinen kuvaus
Ympäristön viihtyisyyden parantaminen	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Kestävän kehityksen periaatteiden toteutuminen sekä ympäristöön että sosiaalisiin ja kulttuurisiin tekijöihin liittyen	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöä parantavien toimenpiteiden edistäminen.	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Paikallisen kulttuurin edistäminen	Ympäristövaikutuslomake, sanallinen kuvaus
Innovatiivisuus	Lomake, uusien innovaatioiden lukumäärä (liittyy palveluihin, toimintatapoihin, tuotantomenetelmiin tai tuotteisiin). Sanallinen kuvaus

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alakoodit

122, 123, 1305, 1306, 1307, 1310, 1311, 1312, 148, 162, 163, 164, 166, 172, 173

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk B	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. mk	52,609	39,528	19,764	50	11,856*	7,908*	50	13,081	24,9

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Tpk B	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituk- sen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk	52,609	39,528	19,764	50	11,856*	7,908*	50	13,081	24,9

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimenpidekokonaisuus C: Osaaminen (tieto-taito)

Toimenpidekokonaisuudesta C rahoitetaan sel- laista, pääasiassa pienimuotoista koulutusta, jota ei ole saatavissa muualta, ja jonka avulla voidaan alueellisella yhteistyöllä ratkaista paikallis-ten toimintaryhmien toiminta-alueiden erityisongelmia. Erityisesti rahoitetaan koulu- tusta, jolla tietotaidon vaihtoa hyödyntäen lisä- tään maaseudun asukkaiden ja elinkeinonhar- joittajien käytännön ammattitaitoa sekä ediste- tään markkinointiosaamista.

Toimenpidekokonaisuuden tavoitteena on lisätä maaseudun asukkaiden sellaista osaamista, jolla vaikutetaan suoraan tai välillisesti alueen elin- keinotoiminnan monipuolistamiseen ja uusien yritysten ja/ tai työpaikkojen syntymiseen. Sa- malla parannetaan alueen inhimillisten voima- varojen hyväksikäyttöä.

Vastuuviranomaiset

MMM/ Työvoima- ja elinkeinokeskuksen maa- seutuosastot

Käytettävät hyväksytyt valtiontukijärjestelmät

– Maaseutuelinkeinojen rahoitus

Lopulliset tuen vastaanottajat

Maaseudun yhteisöt ja säätiöt

Kohderyhmät (lopulliset hyödynsaajat):

Maaseudun asukkaat, maatalous- ja muut maa- seutuyrittäjät

Tukimuodot:

Avustus

Esimerkkejä tuettavasta toiminnasta:

- vastavuoroinen uuden tieto- taidon/ osaami- sen hankkiminen, esim. käytännön ammatti- taitoa lisäävä tai paikallisten tuotteiden markkinointia edistävä täydennyskoulutus
- esiselvitykset

Tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	10 5 0	uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	10 5 2	hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Koulutukset, oppilastyöpäivää (7 tuntia) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	2 000 1 000 200	Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v)
Koulutuksiin osallistuneiden henkilöiden määrä joista naiset joista nuoret (alle 30v.)	800 400 80	Koulutustilaisuuksien lukumäärä Koulutuksen tyyppi: laatukoulutus, markkinointiosaaminen, ympäristöosaaminen, tuotantomenetelmien uudistaminen, yrittäjyyskoulutus, käytännön ammattitaitoa lisäävä koulutus, tietotekniikka, hanketyökoulutus, kehittäjäkoulutus, tasa-arvokoulutus tai muu koulutus
LISÄKSI SEURATAAN:		
Rahoitettujen kansallisten ja kansainvälisten yhteishankkeiden lukumäärä		
Yhteistyökumppaneiden lukumäärä hankkeessa		
Yhteistyökumppanina LEADER+ -ryhmä, muu paikallinen toimintaryhmä tai paikallista toimintaryhmää vastaava kokoonpano (viimeksi mainittu vain kv -hankkeissa)		
Kv -hankkeissa yhteistyökumppanin kotimaa (EU -maa tai muu)		
Hankkeeseen osallistuneiden yritysten ja yhteisöjen lukumäärä		
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä		
Erityisesti ympäristön parantamiseen tähtäävät hankkeet		
LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot	
Kansallisten/ kansainvälisten kontaktien lisääntyminen pienyritys- ja muussa elinkeinotoiminnassa sekä sitä kautta elinkeinotoiminnan edistäminen	Yhteishankkeiden lukumäärä ja tyyppi, sanallinen kuvaus	
Uusien taitojen ja tietojen hankkiminen yhteistoiminnan avulla	Yhteishankkeiden lukumäärä ja tyyppi, sanallinen kuvaus	
Hankkeiden ympäristövaikutukset	Ympäristövaikutuslomake, ks. kohta 4.4	
Hankkeiden tasa-arvovaikutukset	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista, lisäksi sanallinen kuvaus	
Uuden elinkeinon harjoittamiseen tai elinkeinotoiminnan kehittämiseen tai monipuolistamiseen tarvittava lisäkoulutus maaseudun asukkaille	Koulutustyyppit; mm. yrittäjäkoulutus, käytännön ammattitaitoa lisäävä koulutus sekä tuotantomenetelmiä uudistava koulutus, koulutukseen osallistuneiden lukumäärä ja jakauma miehet/ naiset/ nuoret. Sanallinen kuvaus.	
Alueen asukkaiden taitojen ja valmiuksien parantaminen maaseudun kehittämiseen	Koulutustyyppit; kehittäjäkoulutukseen osallistujien lukumäärä ja jakauma miehet/ naiset/ nuoret. Sanallinen kuvaus.	
Koulutuksen laatu	Osallistujat täyttävät kustakin koulutuksesta hanketoiteuttajien tekemän arviointilomakkeen, niistä yhteenveto hankkeen loppuraportissa	

Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omaan kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminta-alkakoodit

113, 128, 167, 174

Toiminta-alkakoodeja tarkennetaan myöhemmin ohjelmakaudella, jolloin niiden käytöstä annetaan erilliset ohjeet.

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tpk C	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituk- sen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -O	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. euro	2,516	2,216	1,108	50	0,665*	0,443*	50	0,300	11,9

Tpk C	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituk- sen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -O	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk	14,960	13,176	6,588	50	3,954*	2,634*	50	1,784	11,9

* Valtion ja kuntien rahoitusosuudet ovat indikaatiivisia. Niiden väliset osuudet voivat vaihdella, mutta kansallisen julkisen rahoituksen yhteenlaskettu osuus on 50 %.

Toimintalohko 3) Verkostoituminen

Toimintalohkoon 3 liittyvät tehtävät rahoitetaan vuosina 2000 ja 2001 ko-konaan kansallisin varoin. Kaikille eri maaseudun kehittämissuunnitelmista rahoitusta saaville paikallisille toimintaryhmille on perustettu yhteinen verkostoyksikkö kansallisella rahoituksella helmikuussa 2000. Menettelyä on tarkoitettu jatkaa koko ohjelmakauden. Mikäli kaikille paikallisille toimintaryhmille yhteisen verkostoyksikön toiminta ei jatku koko ohjelmakautta 2000 - 2006, perustetaan LEADER+ -verkostoyksikkö, aikaisintaan vuoden 2002 alussa. Tähän on varattu 1 prosentti julkisesta rahoituksesta. Jos varoja ei käytetä verkostoyksikön toimintaan, ne siirretään toimintalohkoon 1.

Kansallisen verkostoyksikön tehtävänä on tiedonvälitys ja yhteydenpito kaikkien LEADER+ -ohjelman toteuttajatahojen sekä muiden asiasta kiinnostuneiden välillä. Verkostoyksikkö tiedottaa LEADER+ -ohjelmasta ja sen mahdollisuuksista ja eteneemisestä ylläpitämiensä www -sivujen ja julkaisemansa lehden välityksellä. Lisäksi verkostoyksikkö järjestää LEADER+ -ohjelmaan liittyviä koulutustilaisuuksia aihealueista tai teemoista, joita paikalliset toimintaryhmät pitävät tarpeellisina, sekä ajankohtaisista, LEADER+ -ohjelman toimeenpanoon liittyvistä asioista.

Kansallinen verkostoyksikkö pitää säännöllisesti yhteyttä Euroopan LEADER -verkostoon. Se

tiedottaa Suomen LEADER+ -ryhmille Euroopan LEADER -verkoston toiminnasta ja välittää kansainväliseen yhteistyöhön liittyviä kontaktipyyntöjä Suomen ja muiden EU -maiden paikallisten toimintaryhmien välillä. Kansallisen verkostoyksikön tehtävänä on myös kerätä ja toimittaa Euroopan LEADER -verkostolle pyydettyä tietoa esim. Suomen LEADER+ -ryhmistä ja näiden hankkeista. Tiedot, jotka on tallennettu maa- ja metsätalousministeriön ylläpitämään hankerekisteriin (mm. rahoitus- ja indikaattoritiedot) sekä muut ohjelman hallintoihin liittyvät tiedot toimittaa kuitenkin pääsääntöisesti maa- ja metsätalousministeriö.

Paikalliset toimintaryhmät osallistuvat aktiivisesti kansallisen verkostoyksikön toimintaan. Ryhmät voivat olla suoraan yhteydessä Euroopan laajuiseen verkostoyksikköön tai käyttää kansallista verkostoyksikköä apuna esimerkiksi kansainvälisten kumppanien etsinnässä. Lisäksi suositellaan myös ryhmien oma-aloitteista, keskinäistä verkostoitumista.

Kansallisen verkostoyksikön tehtävä on turvata LEADER+ -ryhmille tässä ohjelma-asiakirjassa esitetyt palvelut ja toteuttaa sille asetettuja tavoitteita. Verkostoyksikön paikallisille toimintaryhmille tuottamat palvelut ovat ryhmille pääsääntöisesti maksuttomia.

Kansalliset tavoitteet ja seurattavat asiat:

KANSALLISET MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	kpl	KANSALLISET SEURANTAINDIKAATTORIT
hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	10 5 1,5	hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Koulutukset, oppilastyöpäivää (7 tuntia) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	450 225 45	Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutustilaisuuksien lukumäärä
LEADER+ -aiheisten lehtien toimittaminen	20	Lehtien lukumäärä LEADER+ -ohjelmaa käsitelleiden sivujen lukumäärä. Lehden levikki
LEADER+ -ohjelmaa käsittelevät esitteet (suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi)	2 (6)	LEADER+ -ohjelmaa käsittelevien esitteiden lukumäärä (Suomeksi, Ruotsiksi ja Englanniksi)
LISÄKSI SEURATAAN		
Kävijämäärä verkostoyksikön LEADER+ internetsivuilla		
Aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)		
KANSALLISET LAADULLISET TAVOITTEET	Kansallisesti arviointia varten kerättävät seurantatiedot	
Verkostoyksikön palvelut vastaavat paikallisten toimintaryhmien ja muiden sidosryhmien tarpeita. Verkostoyksikkö auttaa tarvittaessa paikallisia toimintaryhmiä kansallisten ja kansainvälisten yhteistyökumppanien hankkimisessa	Koulutuksiin osallistuneet täyttävät arviointilomakkeen koulutuksen toteuttamisesta ja sisällön laadusta Paikallisille toimintaryhmille tehdään vuosittain kysely siitä, miten verkostoyksikön toiminta eri palvelujen osalta vastaa ryhmien tarpeita Verkostoyksikön yhteistyökumppaneiden hankinnan myötävaikutuksella syntyneiden alueiden välisten ja kansainvälisten yhteishankkeiden lukumäärä	

Toiminta-alakoodit

415

Rahoitus 2001 - 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

TL 3	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. euro	1,010	1,010	0,505	50	0,505	0	50	0	0

TL 3	Kokonais- kustan- nukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustan- nuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuk- sista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuk- sista %		
milj. mk.	6,004	6,004	3,002	50	3,002	0	50	0	0

Huom. Mikäli verkostoyksikkö rahoitetaan muista kuin LEADER+ -ohjelman varoista, verkostoyksikölle varattu rahoitus siirretään toimintalohkoon 1.

Tekninen apu

Teknisestä avusta rahoitetaan LEADER+ -ohjelman hallinnosta, seurannasta ja arvioinnista aiheutuvat kustannukset keskus- ja aluehallinnon tasolla. Tekniseen apuun on varattu 3 prosenttia ohjelman julkisista varoista. Rahoitus suunnitelman mukaan tekniseen apuun on käytettävissä yhteensä 9,88 mmk EU:n ja 9,88 mmk kansallista valtion rahoitusta eli yhteensä 19,76 miljoonaa markkaa vuosille 2000 - 2006.

Teknisen avun käyttö

Tekninen apu käytetään pääasiassa LEADER+ -ohjelman väli- ja jälkiarviointiin sekä paikallisille toimintaryhmille ja hanketoteuttajille suunnatun mm. hankkeiden hyväksyttäviä kustannuksia ja kirjanpitoa koskevan koulutuksen järjestämiseen ja muihin koulutukseen liittyviin kustannuksiin eri TE -keskusten alueilla.

Ohjelman toimeenpanoa voidaan vahvistaa myös kaikille ryhmille ja hankkeille yhteisten kirjanpito- ja seurantajärjestelmien luomisella.

Lisäksi rahoitetaan seurantajärjestelmien kehittämiseen ja ylläpitoon liittyviä ostopalveluja. Teknisestä avusta voidaan rahoittaa myös tiedottamista esimerkiksi väli- ja jälkiarviointien tarjouskilpailujen avaamisen yhteydessä. Lisäksi teknistä apua voidaan käyttää seurantakomitean kokousten järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Alueellisen koulutuksen järjestämistä varten varattu tekninen apu jaetaan TE -keskusten maaseutuosastoille, jotka tekevät päätökset varojen käytöstä. Muut päätökset teknisen avun käytöstä tehdään maa- ja metsätalousministeriössä. Maa- ja metsätalousministeriö tekee vuosittain päätöksen teknisen tuen käytöstä, missä kunkin vuoden varojen käyttö määritellään yksityiskohteisemmin.

Toiminta-alakoodit

411, 412, 413, 415

Rahoitus 2001 – 2006, milj. euroa ja milj. markkaa

Tekninen apu	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
Milj. euro	3,324	3,324	1,662	50	1,662	0	50	0	0

Tekninen apu	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
milj. mk.	19,764	19,764	9,882	50	9,882	0	50	0	0

Vähämerkityksinen tuki (de minimis) ja sovellettavat valtiontukijärjestelmät

Maa- ja metsätalousministeriö vastaa, että kaikki tuki joka kohdistuu muuhun yritystoimintaan kuin perustamissopimuksen liitteessä I määriteltyjen maataloustuotteiden tuottamiseen, noudattaa komission asetusta (EY) N:o 69/2001 (EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen), tai että tukea myönnetään komission jo hyväksymien valtiontukijärjestelmien rajoissa.

Maatilakäytäntöisten yritysten investointituen tukitaso on sama koko tavoite 1 -alueella. Tavoite 1-alueen ulkopuolella tuki porrastetaan niin, että harvaan asutun ja ydinmaaseudun kunnissa tukitaso on korkeampi ja kaupunkien läheisellä maaseudulla ja kaupunkimaisissa kunnissa alhaisempi.

Muiden yritysten investointituki porrastetaan tavoite 1-alueilla kansallisten tukialueiden

mukaan, jolloin tuki on korkein Itä-Suomen tavoite 1-alueella (kansallinen tukialue I) ja toiseksi korkein Pohjois-Suomen tavoite 1-alueella (kansallinen tukialue II). Tavoite 1-alueen ulkopuolella kansallisilla tukialueilla II ja III tukitaso on korkeampi harvaan asutun ja ydinmaaseudun kunnissa ja vastaavasti alhaisempi kaupungeissa ja kaupunkien läheisellä maaseudulla. Alhaisin tukitaso on kansallisten tukialueitten ulkopuolella.

Muita komission hyväksymiä valtiontukijärjestelmiä voidaan lisätä tähän muuttamalla ohjelma-asiakirjaa komission päätöksellä. Kaikki maatalouteen liittyvät tuet tai mitkä tahansa uudet tai muutetut yrityksiä koskevat valtiontukijärjestelmät notifioidaan komissiolle perustamissopimuksen artiklojen 87 ja 88 mukaisesti.

LEADER+ -ohjelman kokonaisrahoitus

LEADER+ -ohjelma vuosille 2001-2006

Kokonaisrahoitustaulukko milj. euroa 5,94573

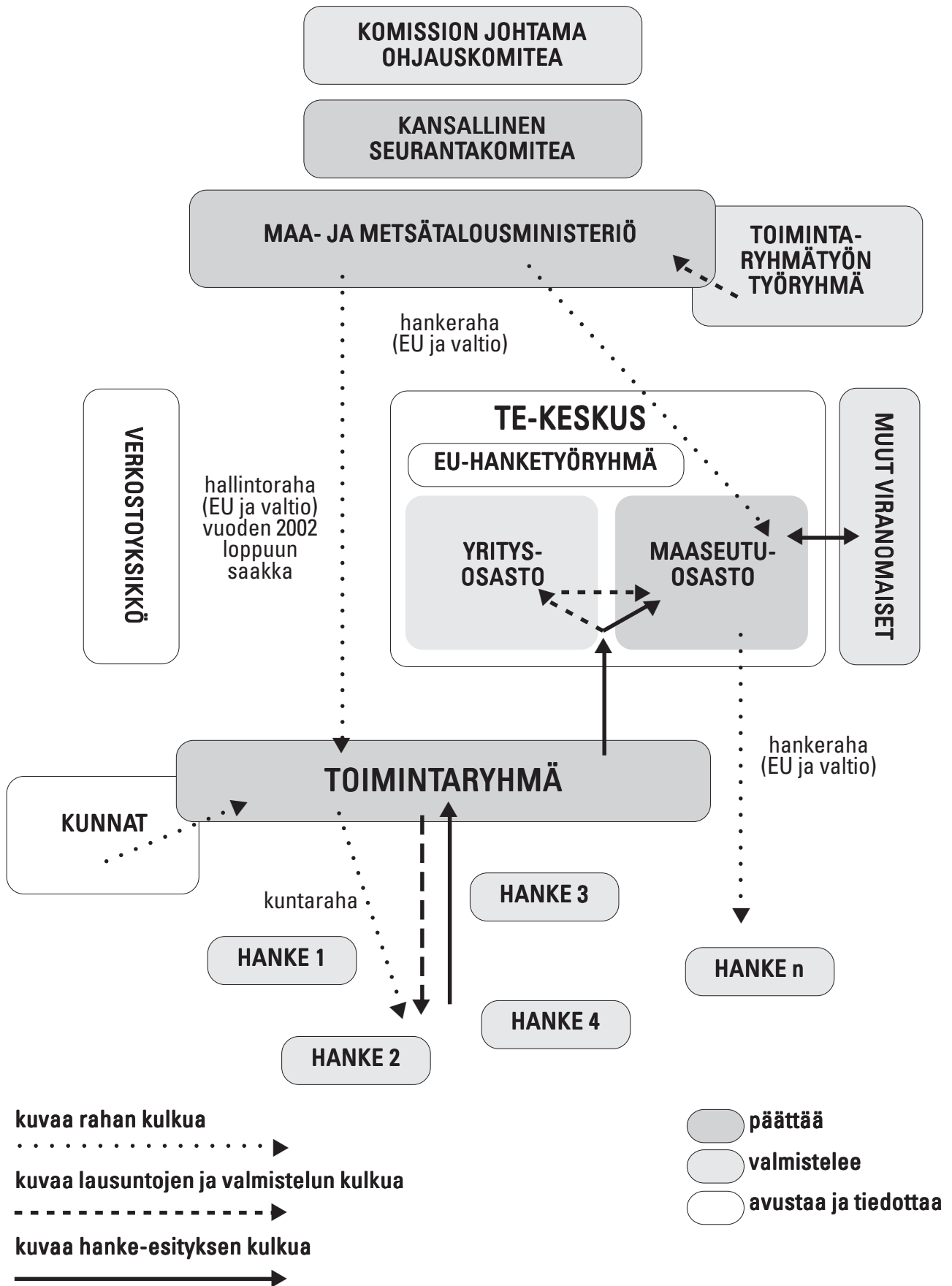
	Kokonais- rahoitus	Julkinen rahoitus yhteensä	Julkinen rahoitus EU:n rahoitus	Kansallinen rahoitus	Yksityinen rahoitus
2001					
Toimintalohko 1	23,420	15,090	7,545	7,545	8,330
Toimintalohko 2	2,223	1,400	0,700	0,700	0,823
Toimintalohko 3	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Tekninen tuki	0,510	0,510	0,255	0,255	0,000
Yhteensä	26,153	17,000	8,500	8,500	9,153
2002					
Toimintalohko 1	21,393	13,718	6,859	6,859	7,675
Toimintalohko 2	2,541	1,600	0,800	0,800	0,941
Toimintalohko 3	0,202	0,202	0,101	0,101	0,000
Tekninen tuki	0,480	0,480	0,240	0,240	0,000
Yhteensä	24,616	16,000	8,000	8,000	8,616
2003					
Toimintalohko 1	24,123	15,482	7,741	7,741	8,641
Toimintalohko 2	3,128	1,970	0,985	0,985	1,158
Toimintalohko 3	0,202	0,202	0,101	0,101	0,000
Tekninen tuki	0,546	0,546	0,273	0,273	0,000
Yhteensä	27,999	18,200	9,100	9,100	9,799
2004					
Toimintalohko 1	24,403	15,656	7,828	7,828	8,747
Toimintalohko 2	3,159	1,990	0,995	0,995	1,169
Toimintalohko 3	0,202	0,202	0,101	0,101	0,000
Tekninen tuki	0,552	0,552	0,276	0,276	0,000
Yhteensä	28,316	18,400	9,200	9,200	9,916
2005					
Toimintalohko 1	27,060	17,372	8,686	8,686	9,688
Toimintalohko 2	3,207	2,020	1,010	1,010	1,187
Toimintalohko 3	0,202	0,202	0,101	0,101	0,000
Tekninen tuki	0,606	0,606	0,303	0,303	0,000
Yhteensä	31,075	20,200	10,100	10,100	10,875
2006					
Toimintalohko 1	28,134	18,068	9,034	9,034	10,066
Toimintalohko 2	3,336	2,100	1,050	1,050	1,236
Toimintalohko 3	0,202	0,202	0,101	0,101	0,000
Tekninen tuki	0,630	0,630	0,315	0,315	0,000
Yhteensä	32,302	21,000	10,500	10,500	11,302
Yhteensä					
Toimintalohko 1	148,533	95,386	47,693	47,693	53,147
Toimintalohko 2	17,594	11,080	5,540	5,540	6,514
Toimintalohko 3	1,010	1,010	0,505	0,505	0,000
Tekninen tuki	3,324	3,324	1,662	1,662	0,000
Yhteensä	170,461	110,800	55,400	55,400	59,661

Toimintalohko 3: Verkostoituminen on otettu mukaan rahoitustaulukkaan siltä varalta, että se otetaan käyttöön myöhemmin ohjelmakaudella. Jos varausta ei käytetä, siirretään toiminta-lohko 3:een tarkoitettu rahoitus toimintalohkoon 1. Euroopan unionin osarahoitus on 50 % julkisesta rahoituksesta.

Yhteenveto LEADER+ -ohjelman rahoituksesta toimenpidekokonaisuuksittain

	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus						Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	EMOTR -0	EU:n osuus julkisista kustannuksista %	Valtio	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
Toiminta-lohko 1	148,533	95,386	47,693	50	28,615*	19,078*	50	53,147	35,8
Toimenpidekokonaisuus A	65,819	28,616	14,308	50	8,585*	5,723*	50	37,203	56,5
Toimenpidekokonaisuus B	51,241	37,954	18,977	50	11,386*	7,591*	50	13,287	25,9
Toimenpidekokonaisuus C	16,965	14,308	7,154	50	4,292*	2,862*	50	2,657	15,7
Toimenpidekokonaisuus D	14,308	14,308	7,154	50	4,292*	2,862*	50	0	0
Toimenpidekokonaisuus E	0,200	0,200	0,100	50	0,060*	0,040*	50	0	0
Toiminta-lohko 2	17,594	11,080	5,540	50	3,324*	2,216*	50	6,514	37,0
Toimenpidekokonaisuus A	6,230	2,216	1,108	50	0,665*	0,443*	50	4,014	64,4
Toimenpidekokonaisuus B	8,848	6,648	3,324	50	1,994*	1,330*	50	2,200	24,9
Toimenpidekokonaisuus C	2,516	2,216	1,108	50	0,665*	0,443*	50	0,300	11,9
Toiminta lohko 3	1,010	1,010	0,505	50	0,505*	0	50	0	0
Tekninen apu	3,324	3,324	1,662	50	1,662*	0	50	0	0
YHTEENSÄ (meuroa)	170,461	110,800	55,400	50	34,106*	21,294*	50	59,661	35,0

Suomen LEADER+ -hallintomalli

LEADER+ -ohjelman tiedotussuunnitelma

LEADER+ -ohjelmasta tiedottamisen kohderyhmiä ovat:

- potentiaaliset edunsaajat
- maaseudun organisaatiot ja järjestöt
- ohjelma-alueen kunnat
- suuri yleisö
- tiedotusvälineet
- poliittiset vaikuttajat
- viranomaiset
- maakunnan yhteistyöryhmä (MYR)

Ohjelmasta tiedottamisesta huolehtivat maa- ja metsätalousministeriö (hallintoviranomaisena), TE -keskusten maaseutuosastot (hankepäätösten tekijöinä), paikalliset toimintaryhmät (ohjelman toimeenpanijoina ja varojen kohdentamisen määrittelijöinä) sekä paikallisten toimintaryhmien tiedonvälitystä palveleva kansallinen verkostoyksikkö.

Paikalliset toimintaryhmät

Paikalliset toimintaryhmät tiedottavat kehittämissuunnitelmastaan ja sen toteuttamisesta sekä LEADER+ -ohjelman rahoitusmahdollisuuksista alueellaan. Tiedotuksen kohderyhmiä ovat potentiaaliset hankehakijat eli alueen asukkaat ja yhteisöt, joille paikalliset toimintaryhmät tiedottavat mm. kehittämissuunnitelmansa painopisteistä ja tavoitteista. Paikalliset toimintaryhmät tiedottavat myös siitä, millaiseen toimintaan LEADER+ -rahoitusta voi hakea sekä kertovat jo rahoittamistaan hankkeista ja niiden tuloksista.

Lisäksi paikallinen toimintaryhmä tiedottaa toiminta-alueellaan toimintansa tuloksista ja rahoitetuista hankkeista paikallisille viranomaisille, muille organisaatioille ja suurelle yleisölle sekä tiedotusvälineille. Paikallisten toimintaryhmien tiedottaminen tapahtuu esim. alueella jaettavien

ilmaislehtien, esitteiden, lehtiartikkeleiden ja Internet -sivujen välityksellä. Tärkeä rooli tiedon levittäjänä ja mielipiteen muokkaajana on myös alue- ja paikallislehtien paikallisesta toimintaryhmästä ja sen hankkeista kirjoittamalla artikkeleilla. Kukin paikallinen toimintaryhmä vastaa oman alueensa tiedotuksen suunnittelusta ja toteutuksesta.

Kansallinen verkostoyksikkö

Kansallinen verkostoyksikkö palvelee paikallisia toimintaryhmiä tiedottamalla näiden toiminnasta, painopisteistä ja tuloksista koko valtakunnan tasolla. Verkostoyksikkö toimii yhteistyössä paikallisten toimintaryhmien kanssa ja ottaa huomioon ryhmien tiedotukseen liittyvät tarpeet ja toiveet. Kansallisen verkostoyksikön tiedotustehtäviin kuuluu ylläpitää Internet -sivuja, toimittaa lehteä ja laatia tarvittaessa esitteitä Suomen paikallisten toimintaryhmien toiminnasta. Verkostoyksikkö pitää myös säännöllisesti yhteyttä tiedotusvälineisiin. Verkostoyksikkö auttaa eurooppalaista LEADER+ -verkostoyksikköä Suomen LEADER+ -ryhmiä ja tarvittaessa muitakin paikallisia toimintaryhmiä koskevan tiedon keruussa. Eurooppalainen LEADER+ -verkostoyksikkö hoitaa LEADER+ -ohjelmaan ja sitä toteuttaviin paikallisiin toimintaryhmiin liittyvää tiedotusta Euroopan tasolla.

TE -keskusten maaseutuosastot

TE -keskusten maaseutuosastot tiedottavat tarvittaessa LEADER+ -ohjelmasta ja sen etenemisestä sekä paikallisista toimintaryhmistä omalla alueellaan esim. tiedotteiden ja Internet -sivujen välityksellä. TE -keskusten maaseutuosastot voivat tarvittaessa laatia yhteisiä esitteitä tai oppaita paikallisten toimintaryhmien kanssa.

Maa- ja metsätalousministeriö

Maa- ja metsätalousministeriö tiedottaa LEADER+ -ohjelman yleisistä painopisteistä ja rahoitusmahdollisuuksista sekä ohjelmaan liittyvistä muutoksista. Ohjelman toimeenpanon alkuvaiheessa maa- ja metsätalousministeriö julkaisee yleisesitteen LEADER+ -ohjelmasta suomen- ja ruotsinkielisenä. Samalla julkaistaan edellisellä ohjelmakaudella rahoitettuja hankkeita esittelevä esite, josta potentiaaliset hankehakijat saavat esimerkkejä siitä, millaiseen toimintaan LEADER+ -ohjelmasta voi saada rahoitusta. LEADER+ -ohjelma-asiakirja ja ohjelman täydennysosa julkaistaan MMM:n julkaisusarjassa. Tämän jälkeen maa- ja metsätalousministeriön LEADER+ -ohjelmaa koskeva tiedotus keskittyy pääasiassa ohjelman toimeenpanon etenemiseen ja saavutettuihin tuloksiin. Tiedotuksen kohderyhmiä ovat eri viranomaistahot ja organisaatiot, paikalliset toimintaryhmät, tiedotusvälineet ja suuri yleisö.

Maa- ja metsätalousministeriö julkaisee yleistietoa ja ajankohtaista tietoa LEADER+ -ohjelmasta myös ylläpitämillään Internet -sivuilla osoitteessa www.lande2000.fi. Ohjelman toteuttamisen edetessä kaikista rahoitetuista LEADER+ -hankkeista tulee tietoa Internetiin myös sisäasiainministeriön ylläpitämän FIMOS -järjestelmän kautta. Sieltä on mahdollisuus esim. hakea tieto-

ja eri aihealueisiin tai teemoihin liittyvistä LEADER+ -hankkeista.

Teemakohtaisesta tiedotuksesta, jossa LEADER+ -rahoitus ja -hankkeet ovat osa suurempaa kokonaisuutta huolehtii mm. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Teemakohtainen tiedotus voi liittyä esim. luonnontuotealaan, maaseutumatkailuun tai etätyöhön liittyviin hankkeisiin. Lisäksi maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä tiedottaa toimintaryhmätyöstä yleisesti, jolloin LEADER+ -ryhmät ovat myös osa suuremmasta kokonaisuudesta.

Toimintaryhmätyöryhmä ja LEADER+ -ohjelman seurantakomitea

Toimintaryhmätyöryhmä ja LEADER+ -ohjelman seurantakomitea koostuvat ohjelman toteuttamiseen liittyvistä keskus- ja alueviranomaisista, paikallisten toimintaryhmien edustajista sekä sidosryhmistä. Työryhmän ja seurantakomitean jäsenten yhtenä tehtävänä on tiedottaa LEADER+ -ohjelmaan ja sen etenemiseen liittyvistä yleisistä ja ajankohtaisista asioista omassa organisaatiossaan. Tämä on erittäin tärkeää, jotta tietoa paikallisista toimintaryhmistä ja LEADER+ -ohjelmasta saadaan levitettyä laajempaan tietoisuuteen eri hallinnonaloilla ja organisaatioissa.

LOPPUARVIO HANKKEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSISTA, SOSIAALISISTA VAIKUTUKSISTA JA TASA-ARVOVAIKUTUKSISTA

Vaikutuksen kohde	+/0/-	Sanallinen selitys
1. Vaikutukset päästöihin		
- vesien tilaan		
- maaperään		
- ilmaan		
2. Vaikutukset kulutukseen, tuotantoon ja energiatalouteen		
- jätteiden määrän vähentämiseen		
- hyötykäyttöön ja kierrätykseen		
- energian säästöön		
- energiatehokkuuteen		
- paikallisten uusiutuvien raaka-aineiden ja palvelujen käyttöön		
3. Vaikutukset luonnonolosuhteisiin ja yhdyskuntiin		
- maisemaan		
- kulttuuriympäristöön		
- luontoalueiden yhtenäisyyteen		
- olemassa olevan infran hyväksikäyttöön		
- uhanalaisiin ja harvinaisiin lajeihin		
- Natura 2000 ohjelman kohteisiin		
4. Vaikutukset ihmisiin		
- elinoloihin ja viihtyvyyteen		
- terveyteen		
- turvallisuuteen		
5. Vaikutukset liikenteeseen		
- henkilöautoliikenteen kasvun hillitsemiseen		
- kuljetustarpeen vähenemiseen		
- logistiikan tehostamiseen		
- joukkoliikenteen tai kevyen liikenteen osuuteen		
6. Vaikutukset tutkimukseen ja koulutukseen		
- ympäristötekologiaan		
- ympäristöosaamiseen ja tietoisuuteen		
7. Vaikutukset kansainväliseen yhteistyöhön		
- lähialueiden ympäristöpäästöihin		
8. Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon		
- hankkeen vetäjät pääosin naisia		
- hankkeen osanottajat pääosin naisia		

Jos hankkeella on ympäristövaikutuksia, sosiaalisia vaikutuksia tai tasa-arvovaikutuksia, tulee hankkeesta arvioida ovatko he:

- haitallisia asteikolla: - (vähäinen haittavaikutus)
- neutraaleja asteikko: 0
- onko niillä positiivisia vaikutuksia asteikolla: + (vähäinen myönteinen vaikutus),
- ++ (merkittävä myönteinen vaikutus)

Hankkeesta aiheutuvat vaikutukset merkitään symbolein sarakkeeseen +/-

Paikka ja aika	Hakijan allekirjoitus ja nimenselvennös

Kenttä 66.	Käytetyt euron kurssit ⁽¹⁾
Kenttä 67.	Paikalla mahdollisesti tehdyn tarkastuksen päivämäärä
Kenttä 68.	Tarkastuksen paikalla tehnyt elin
Kenttä 69.	Indikaattori ⁽²⁾ (= 40)
Kenttä 70.	Indikaattorin mittayksikkö (= 41)
Kenttä 71.	Toimen tavoitteen saavuttamisaste ilmoituksen tekopäivänä (%)
Kenttä 72.	Toimen tavoitteen saavuttamisaste ilmoituksen tekopäivänä verrattuna alkuperäisen suunnitelman mukaiseen oletettuun edistymiseen (%)

2 Lopullisen edunsaajan tai toimen toteuttavan elimen taikka yrityksen suorittamia yksittäisiä maksuja koskevat tiedot (sopimuksen perusteella)

Kenttä 73.	Maksun määrä
Kenttä 74.	Maksun viitenumero
Kenttä 75.	Maksupäivä ⁽³⁾
Kenttä 76.	Kirjaamispäivä ⁽⁴⁾
Kenttä 77.	Lopullisen edunsaajan suorittamiin maksuihin liittyvien yksityiskohtaisten tositteiden säilytyspaikka ⁽⁵⁾
Kenttä 78.	Maksunsaaja (tavaroiden tai palvelujen toimittaja; urakoitsija); nimi
Kenttä 79.	Maksunsaaja: viitenumero

2 TOIMINTA-ALOJEN JAOTTELU

A Toiminta-alat

Oheinen rakennerahastojen toiminta-alojen luettelo perustuu asetuksen (EY) N:o 1260/1999 36 artiklaan, ja sen tavoitteena on auttaa komission yksiköitä tehtävissä, jotka liittyvät rakennerahastojen toimintaa koskeviin selontekoihin.

Jaottelua käytetään rakennerahastojen vuosikertomuksissa ja sitä hyödynnetään yhteisön politiikkoja koskeissa tiedonannoissa. Tietojen jaottelua tarvitaan, jotta komissio pystyy vastaamaan muiden EY:n toimielinten, jäsenvaltioiden ja suuren yleisön tietopyyntöihin.

Jaottelu liittyy ohjelmaston hallinto- ja tiedustustoimintaan, eikä sen tarkoituksena ole korvata ohjelmien toimintalinjojen yhteydessä vahvistettuihin jaotteluihin tai arvioinnin yhteydessä tunnistettuihin ja mitattuihin vaikutuksiin perustuvia erityisiä luokitteluja.

Suunnitellessaan rakennerahastojen ohjelmiin sisältyviä toimenpiteitä jäsenvaltiot voivat edelleen käyttää sellaista luokitusta, joka parhaiten soveltuu niiden kansalliseen ja alueelliseen tilanteeseen. Ne voivat halutessaan luokitella toimenpiteet komission jaottelun mukaisesti. Tärkeää on kuitenkin, että komissio pystyy laatimaan yhteenvedon rahastojen toiminnasta eri toiminta-aloilla. Tästä syystä ohjelma-asiakirjan täydennyksessä on osoitettava, mihin komission luettelon luokkaan kukin toimenpide liittyy. Kunkin toimenpiteen yhteydessä voidaan esimerkiksi ilmoittaa asianomaisen ryhmän koodi tai täsmentää kansallisten koodien ja komission luokkien välinen vastaavuus. Samat tiedot olisi esitettävä myös ohjelmien vuotuisissa täytäntöönpanokertomuksissa.

Luettelo ei ole aivan uusi, sillä se on laadittu niiden 14 pääluokan pohjalta, joita käytettiin tavoite 1 -ohjelmissa edellisellä ohjelmakaudella täydentävyysperiaatteen noudattamiseksi.

B Lisätiedot

Komissio on tukitoimien varainhoidon yhteydessä ilmoittanut, millaisia tietoja jäsenvaltion on pidettävä saatavilla. Kyseessä ovat seuraavat tiedot:

- 1) Toteutetaanko hanke a) kaupungissa, b) maaseudulla vai c) onko hanketta ensinkään rajoitettu maantieteellisesti?
- 2) Onko hanke a) ensisijaisesti ympäristökysymyksiin keskittynyt, ympäristövaikutuksiltaan positiivinen vai c) ympäristövaikutuksiltaan neutraali?
- 3) Onko hanke a) ensisijaisesti miesten ja naisten tasa-arvoon keskittynyt, b) tasa-arvovaikutuksiltaan positiivinen vai c) tasa-arvovaikutuksiltaan neutraali?

Komissio pystyy vastaamaan Euroopan kansalaisten vaatimuksiin, jos se saa nämä tiedot käyttöönsä osana varainhoitoa ja jos seuraavaa tukitoimien luokitteluvaatimusta noudatetaan.

⁽¹⁾ Jos ilmoituksia on useita, ilmoitetaan kunkin lopullisen edunsaajan ilmoittaman määrän muuntamisessa sovellettu kurssi.

⁽²⁾ Ilmoitetaan tärkeimmät seuraintindikaattorit (sovitaan jäsenvaltion kanssa).

⁽³⁾ Ks. liitteessä I oleva 1 kohta.

⁽⁴⁾ Ks. liitteessä I oleva 1 kohta.

⁽⁵⁾ Ks. liitteessä I oleva 8 kohta.

3 JAOTTELU

- 1 Tuotantoympäristö
 - 11 Maatalous
 - 111 Maatilainvestoinnit
 - 112 Nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittaminen
 - 113 Maatalousalan erityinen ammatillinen koulutus
 - 114 Maataloustuotteiden jalostuksen ja kaupan pitämisen parantaminen
 - 12 Metsätalous
 - 121 Metsätalousinvestoinnit
 - 122 Metsätaloustuotteiden kasvatuksen, jalostuksen ja kaupan pitämisen parantaminen
 - 123 Metsätaloustuotteiden käytön ja kaupan pitämisen uudet mahdollisuudet
 - 124 Metsänhoitoyhdistysten perustaminen
 - 125 Luonnononnettomuuksien lamauttamien metsätalouden tuotantomahdollisuuksien palauttaminen ja asianmu-
kaisten torjuntavälineiden käyttöönotto
 - 126 Viljelemättömän maan metsitys
 - 127 Suojeltujen metsien ekologisen tasapainon parantaminen ja säilyttäminen
 - 128 Metsätalousalan erityinen ammatillinen koulutus
 - 13 Maaseutualueiden mukauttamisen ja kehittämisen edistäminen
 - 1301 Maanparannus
 - 1302 Uusjako
 - 1303 Lomitus- ja tilanhoitopalvelujen perustaminen
 - 1304 Laatuotteiden kaupanpito
 - 1305 Maatalouselinkeinon ja maaseutuväestön peruspalvelut
 - 1306 Kylien kunnostaminen ja kehittäminen sekä maaseutuperinnön suojeleminen ja säilyttäminen
 - 1307 Maataloustoiminnan ja siihen läheisesti liittyvien toimintojen monipuolistaminen tuottamalla sivuelinkeinoja
tai vaihtoehtoisia tulonlähteitä
 - 1308 Maatalouden vesivarojen hoito
 - 1309 Maatalouden kehittämiseen liittyvien perusrakenteiden kehittäminen ja parantaminen
 - 1310 Matkailuelinkeinon kannustimet
 - 1311 Käsityöläiselinkeinon kannustimet tiloilla
 - 1312 Ympäristön suojeleminen maa- ja metsätalouden harjoittamisen ja maaseudun hoidon sekä eläinten hyvinvoinnin
parantamisen yhteydessä
 - 1313 Luonnononnettomuuksien lamauttamien maatalouden tuotantomahdollisuuksien palauttaminen ja asianmu-
kaisten torjuntavälineiden käyttöönotto
 - 1314 Uudet rahoitusjärjestelyt
 - 14 Kalastus
 - 141 Pyyntiponnistuksen säätely
 - 142 Kalastuslaivaston uusiminen ja nykyaikaistaminen
 - 143 Kalastustuotteiden jalostus, kaupanpito ja myynninedistäminen
 - 144 Vesiviljely
 - 145 Kalastussatamien palvelut ja veteen liittyvien resurssien suojeleminen ja kehitys
 - 146 Sosiaalis-taloudelliset toimenpiteet ja tuet kalastustoiminnan lopettamisesta tilapäisesti ja muu taloudellinen
korvaus
 - 147 Ammattialan toimet, pienimuotoinen rannikkokalastus ja sisävesikalastus
 - 148 Muiden rakennerahastojen (EAKR ja ESR) rahoittamat toimenpiteet

15 Suuryritysten tuet

- 151 Investoinnit käyttöomaisuuteen (laitokset ja välineet, valtion tukien yhteisrahoitus)
- 152 Ympäristöystävälliset tekniikat, säästävät ja energiatehokkaat tekniikat
- 153 Yritysten neuvontapalvelut (mukaan lukien kansainvälistyminen, vienti, ympäristöjärjestelmät ja tekniikkaan liittyvät hankinnat)
- 154 Palvelut (terveys ja turvallisuus, huollettavien hoito)
- 155 Uudet rahoitusjärjestelyt

16 Pk-yritysten ja käsityöläiselinkeinojen tukeminen

- 161 Investoinnit käyttöomaisuuteen (laitokset ja välineet, valtion tukien yhteisrahoitus)
- 162 Ympäristöystävälliset tekniikat, säästävät ja energiatehokkaat tekniikat
- 163 Yritysten neuvontapalvelut (tiedotus, liiketoiminnan suunnittelu, konsulttipalvelut, markkinointi, hallinto, muotoilu, kansainvälistyminen, vienti, ympäristöjärjestelmät, tekniikkaan liittyvät hankinnat)
- 164 Yritysten yhteiset palvelut (toimintakeskukset, yrityshautomot, toiminnan edistäminen, myynnin edistäminen, verkostoituminen, konferenssit, messut)
- 165 Uudet rahoitusjärjestelyt
- 166 Sosiaalitalouden palvelut (huollettavien hoito, terveys ja turvallisuus, kulttuuritoiminta)
- 167 Pk-yritysten ja käsityöläiselinkeinojen erityinen ammatillinen koulutus

17 Matkailu

- 171 Aineelliset investoinnit (neuvontakeskukset, matkustajien majoittaminen, ateriapalvelut, palvelut)
- 172 Aineettomat investoinnit (matkailupalvelujen kehittäminen ja tarjonta, urheilu, kulttuuri- ja vapaa-ajantoi-
minta, perinne)
- 173 Matkailuelinkeinojen yhteiset palvelut (mukaan lukien myynnin edistäminen, verkostoituminen, konferenssit ja
messut)
- 174 Matkailualan erityinen ammatillinen koulutus

18 Tutkimus, teknologinen kehitys ja innovaatio (TTKI)

- 181 Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimushankkeet
- 182 Innovaatioiden ja teknologian siirto, yritysten ja/tai tutkimuslaitosten verkostojen ja kumppanuuksien
luominen
- 183 TTKI-infrastruktuuri
- 184 Tutkijakoulutus

2 Henkilöresurssit

- 21 Työmarkkinapolitiikka
- 22 Sosiaalinen integroituminen
- 23 Yleissivistävän ja yleisen ammatillisen koulutuksen kehittäminen (henkilöt, yritykset)
- 24 Työvoiman joustavuus, yrittäjyys ja innovaatio, tieto- ja viestintätekniikat (henkilöt, yritykset)
- 25 Naisia kannustavat työmarkkinatoimet

3 Perusinfrastruktuuri

31 Liikenneinfrastruktuuri

- 311 Rautatiet
- 312 Maantiet

- 3121 Päätiet
 - 3122 Alueelliset ja paikalliset maantiet
 - 3123 Pyörätiet
 - 313 Moottoritiet
 - 314 Lentokentät
 - 315 Satamat
 - 316 Vesitiet
 - 317 Kaupunkiliikenne
 - 318 Multimodaaliliikenne
 - 319 Älykkäät liikennejärjestelmät
- 32 Tietoliikenneinfrastruktuurit ja tietoyhteiskunta
- 321 Perusinfrastruktuuri
 - 322 Tieto- ja viestintätekniikka (mukaan lukien turvallisuutta ja lähetysturvaa koskevat toimenpiteet)
 - 323 Kansalaisten palvelut ja sovellukset (terveys, hallinto, koulutus)
 - 324 Pk-yritysten palvelut ja sovellukset (sähköinen kaupankäynti, koulutus, verkostoituminen)
- 33 Energiainfrastruktuurit (tuotanto ja jakelu)
- 331 Sähkö ja kaasu sekä nestemäiset ja kiinteät polttoaineet
 - 332 Uusiutuvat energialähteet (aurinko-, tuuli- ja vesivoima, biomassa)
 - 333 Energiatehokkuus, yhteistuotanto, energianhallinta
- 34 Ympäristöinfrastruktuuri (mukaan lukien vesi)
- 341 Ilma
 - 342 Melu
 - 343 Yhdyskunta- ja teollisuusjätteet (mukaan lukien sairaalajäte ja vaarallinen jäte)
 - 344 Juomavesi (keruu, varastointi, käsittely ja jakelu)
 - 345 Jäteveden käsittely ja puhdistus
- 35 Kunnostus ja uudistustyöt
- 351 Teollisuus- ja sotilasalueiden kunnostaminen ja uudistaminen
 - 352 Kaupunkiudistus
 - 353 Luonnollisen ympäristön suojelu, kehittäminen ja uudistaminen
 - 354 Kulttuuriperinnön ylläpito ja virkistäminen
- 36 Sosiaali-infrastruktuuri ja kansanterveys
- 4 Muut
- 41 Tekninen apu ja innovatiiviset toimet (EAKR, ESR, EMOTR, KOR)
- 411 Valmistelu, toteutus, seuranta, julkisuus
 - 412 Arviointi
 - 413 Selvitykset
 - 414 Innovatiiviset toimet
 - 415 Tiedotus
-

Suomen LEADER+ -toimintaryhmät

1. Peräpohjolan kehitys ry
2. Kainuun naisyrittäjyys LEADER ry
3. Oulujärvi LEADER ry
4. Nouseva rannikkoseutu ry
5. Purityiset ry
6. Pohjanmaan Jokilatvat ry NHS
7. Rieska-LEADER ry
8. Aisapari/ Härmänmaan ja Järviseudun Kehittämisyhdistys ry
9. Suupohjan kehittämissyhdystys ry
10. Kalakukko 2006 ry
11. Maaseudun kehittämissyhdystys VIISARI ry
12. RaJuPuSu LEADER ry
13. Maaseudun kehittämissyhdystys
Keski-Karjalan Jetina ry
14. Joensuun seudun LEADER -yhdistys ry
15. Vaara-Karjalan LEADER ry
16. Pomoottori ry
17. Kantri ry
18. Aktiivinen Pohjois-Satakunta ry
19. Karhuseutu ry
20. Varsinais-Suomen jokivarsikumppanit ry
21. I samma båt - Samassa veneessä rf
22. Etelä-Karjalan LEADER ry
23. Kehittämissyhdystys Sepra ry
24. Päijät-Hämeen maaseudun kehittämissyhdystys ry
25. Pomoväst rf

Julkaisusarjassa aiemmin ilmestyneitä julkaisuja:

1/2003 Biologinen monimuotoisuus maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla
ISBN 952-453-112-7

2/2003 Puhdistamolietteen ja lietevalmisteiden käyttö maataloudessa, hygieeninen laatu
ISBN 952-453-113-5

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUS

PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO